

Masarykova univerzita

Fakulta sociálních studií

Katedra politologie

Komparativní analýza vlivu volebních systémů na stranické systémy na Litvě a v Maďarsku

Bakalářská práce

Autor: Michal Bělíček (UČO 397 812)

Obor: politologie (bakalářské studium)

Imatrikulační ročník: 2011

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Šedo, Ph.D.

Brno, 2014

Prohlášení o autorství práce

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Komparativní analýza vlivu volebních systémů na stranické systémy na Litvě a v Maďarsku“ vypracoval samostatně a použil jen zdroje uvedené v seznamu literatury.

V Zádveřicích, 24. dubna 2014.....

Poděkování

Rád bych poděkoval panu Mgr. Jakubu Šedovi Ph.D. Za ochotu ujmout se vedení mé bakalářské práce, cenné rady a komentáře

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje komparaci vlivu smíšených volebních systémů na stranické systémy dvou postkomunistických zemí-Litvy a Maďarska. Teoretická část bakalářské práce se zabývá teoriemi volebních systémů a teoriemi vlivu volebních systémů na stranické systémy-především z děl Maurice Duvergera, Giovanniho Sartoriho a Wattenberga a Shugarta. Další část práce se věnuje popisu volebních a stranických systémů Litvy a Maďarska. Závěrečná část práce se zabývá analýzou vlivu volebních systémů na stranické systémy v těchto zemích.

Abstract

This thesis is dedicated to a comparison of the effect of mixed electoral system on party system of the two post-communist countries-Lithuania and Hungary. The theoretical part of thesis deals with the theories of electoral systems and theories of the impact electoral system on party systems- primarily of Word of Maurice Duverger, Giovanni Sartori, Shugart and Wattenberg. The next part of thesis is devoted to the description of electoral and party system of Lithuania and Hungary. The final part of thesis deals with the analysis the impact of electoral system on party system in these countries.

Klíčová slova

Litva, Maďarsko, volební systém, stranický systém, vztah vliv volebního systému na stranický systém, smíšené volební systémy, Giovanni Sartori

Key words

Lithuania, Hungary, electoral system, party system, impact of electoral system on party system, mixed electoral systems, Giovanni Sartori

Obsah

1. Úvod	6
1.1. Metodika a cíle práce	7
2. Volební systémy	9
2.1. Většinové systémy	9
2.2. Poměrné systémy	10
2.3. Smíšené systémy	15
2.4. Semiproporční systémy	16
3. Teorie vlivu volebních systémů na stranické systémy	18
3.1. Vliv volebních systémů na stranické systémy dle Maurice Duvergera	18
3.2. Vliv volebních systémů na stranické systémy dle Giovanniho Sartoriho	18
3.3. Vliv smíšených volebních systémů na stranické systémy dle Shugarta a Wattenberga	22
4. Deskripce vybraných volebních systémů	23
4.1. Litevský volební systém	23
4.2. Maďarský volební systém	23
5. Stranické systémy	26
5.1. Litevský stranický systém	26
5.2. Maďarský stranický systém	28
6. Analýza smíšených volebních systémů - Litva, Maďarsko	30
6.2. Většinová složka-dvoukolová hlasování	30
6.3. Poměrná složka	34
6.4. Shmutí	36
7. Závěr	40
8. Použité zdroje	42
8.1. Použitá literatura	42
8.2. Internetové zdroje	43
8.3. Internetové portály	44
9. Použité zkratky	45
9.1 Litva	45
9.2 Maďarsko	45
10. Přílohy	47
10.1. Výsledky voleb v Maďarsku 1990-2010	47
10.2. Výsledky voleb v Litvě 1992-2012	48

Počet znaků: 76 222

1. Úvod

Výzkum vlivu volebních systémů na stranické systémy patří k jednomu z hlavních témat volebních studií. S výzkumem tohoto tématu započal již v padesátých letech Maurice Duverger svými tzv. zákony a od této doby je toto téma velmi diskutované v mezinárodní politologické obci.

Po pádu komunistických režimů ve střední a východní Evropě na konci osmdesátých let minulého století, se tento region stal politologicky značně atraktivním tématem k výzkumu. Vznik demokratických stranických systémů ve východní a střední Evropě po pádu komunistických režimů na přelomu osmdesátých a devadesátých let dvacátého století umožnil zkoumání tohoto fenoménu v novém prostředí.

Tato bakalářská práce bude věnována výzkumu vlivu volebních systémů na stranické systémy ve dvou vybraných postkomunistických zemích. Jako případové studie byly vybrány dvě země z tohoto areálu, které používaly nebo používají tzv. smíšený volební systém, který kombinuje základní prvky dvou klasických volebních systémů - poměrného a většinového.¹ Jak v samotných volebních systémech, tak především ve výstupech těchto volebních systémů. Pro tuto bakalářskou práci byly jako případové studie vybrány Litva a Maďarsko. Případy Litvy a Maďarska, vykazují mnohé podobnosti, ale i výrazné odlišnosti, jak v samotných volebních systémech, tak především ve výstupech těchto volebních systémů. Jedná se o země, které i přes mírné úpravy² používaly po dobu zhruba dvaceti let stejný volební systém.

První kapitola se bude zabývat metodami, především koeficienty proporcionality, které budou používány pro měření jednotlivých parametrů volebních systémů těchto zemí a jejich vlivu na stranické systémy.

Druhá kapitola se bude věnovat shrnutí jednotlivých typů volebních systémů. Pozornost bude zaměřena především na poměrné volební systémy, kde budou důkladně rozebrány základní indikátory listinných poměrných volebních systémů. Dále v této kapitole budou krátce rozebrány i smíšené volební systémy, neboť právě tyto volební systémy se v obou zkoumaných zemích používají.³

Ve třetí kapitole bude práce věnovaná stručnému shrnutí základních pravidel o vlivu volebních systémů na systémy stranické dle hlavních politologických děl od Maurice Duvergera a Giovanniho Sartoriho. Zároveň zde budou zmíněny i teorie o vlivu smíšených volebních systémů na stranické systémy.

Čtvrtá kapitola se bude věnovat stručné deskripci volebních systémů Litvy a Maďarska a bude upozorněno na určité změny, kterými si volební systémy těchto zemí za dvacet let prošly. Pátá

¹ Parametry těchto volebních systémů budou popsány níže.

² Volební reforma v Litvě pro volby v roce 2000, celková změna volebního systému v Maďarsku v roce 2012 (viz Další kapitoly).

³ Právě teorie volebních systémů by měla ozřejmit, jaké jsou teoretické základy pro vlastní analýzu (například v případě volebních systémů velikost volebních obvodů, charakter jednotlivých volebních formulí), popřípadě různé klasifikace smíšených systémů.

kapitola bude věnována stručnému vývoji stranických systémů Litvy a Maďarska od roku 1990. Tato kapitola bude zaměřena i na určité trendy, kterými si stranické systémy Litvy a Maďarska od roku 1989 prošly.

Šestá kapitola se bude věnovat přímé analýze dopadu volebních systémů na stranické systémy. V této kapitole budou rozebrány obě složky volebních systémů, ve snaze zachytit jejich vliv na stranické systémy (postavení jednotlivých politických stran). Cílem bakalářské práce je poskytnutí komparace dopadů volebních systémů Litvy a Maďarska na jejich stranické systémy.

V závěru budou shrnuty základní poznatky, jak z teorie, tak především z analytické části práce.

1.1. Metodika a cíle práce

Cílem práce je zkoumat a komparovat vliv volebních systémů na stranické systémy. Protože se jedná o země se smíšeným volebním systémem, budou obě složky (většinová a poměrná) zkoumány zvlášť. Ve většinové složce voleb bude zkoumáno, jak systém napomáhá nejsilnějším politickým stranám. Poměrná složka bude zkoumána podle hlavních indikátorů poměrných listinných systémů (velikost volebního obvodu, volební formule, volební klauzule a existence vyšších skrutinií). Bude především pohlíženo nato, jak tyto faktory, případně jejich kombinace mohou zkreslit výsledek voleb a případně jej odchýlit od „ideálně“ proporčního výsledku a tím zapříčinit i případné zdeformování stranického systému.

Pro komparaci vlivu volebních systémů na stranické systémy je třeba určit indikátory. Jedním z nich je proporcionalita systému. Právě proporcionalita může sloužit jako jeden z faktorů, který ukazuje, jak mnoho se systém odlišuje od ideálně proporčního systému a svými výsledky směřuje buď k většinovým, nebo poměrným výstupům. To má následně významný dopad na celkovou podobu stranického systému v dané zemi. Pro měření budou použity dva hlavní indexy a to Loosemorův-Hanbyho index a Index reprezentace.

1.1.1. Loosemorův-Hanbyho index

Pro výpočet celkové proporcionality (tedy i s politickými stranami, které se skrze tuto složku do parlamentu nedostaly) určité složky se použije tzv. Loosemorův-Hanbyho index. Tento index je založen na vzorci

$$D = \frac{1}{2} \sum |v_i - s_i|,$$

kde v vyjadřuje podíl hlasů a s podíl mandátů pro určitou stranu. Výsledná hodnota 0, dokazuje celkovou proporcionalitu systému (podíl mandátů odpovídá poměru hlasů), zatímco hodnota 100 odpovídá celkové disproporcionalitě systému.

Tato „celková“ proporcionalita, do níž jsou řazeny i strany, které se do parlamentu nedostaly (ovšem jsou sčítány současně) bude rozdělena na část, která se bude zabývat celkovou proporcionalitou většinové a celkovou proporcionalitou poměrné složky systému (Charvát 2010:5-6); (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:81-82). Pro měření proporcionality jednotlivých politických stran bude použit index reprezentace.

1.1.2. Index reprezentace

Tento index svými hodnotami ukazuje, jak je podíl mandátů odlišný od počtu hlasů. Měří se na základě vzorce

$$Q = s/v,$$

kde s značí podíl mandátů pro určitou stranu a v podíl hlasů pro tuto stranu. Hodnota 1 vyjadřuje ideální proporční výsledek, kdy politická strana dosáhne stejného podílu mandátů, jako dostala hlasů. Hodnoty nad 1 značí nadreprezetaci strany a hodnoty pod 1 značí podreprezetaci strany (Šedo 2007:93-94).

Cílem této práce je vyzkoumat vliv obou složek volebního systému na stranické systémy a vyzkoumat, jestli výsledná data odpovídají klasickým teoriím o vlivu volebních systémů na stranické systémy (především teorie platící v případě smíšených volebních systémů). Zkoumány budou obě zmiňované složky volebních systémů a jejich výsledky budou komparovány.

2. Volební systémy

Volební systémy se dělí do čtyř hlavních kategorií.

1. Většinové systémy
2. Poměrné systémy
3. Smíšené systémy
4. Semiproporční systémy

2.1. Většinové systémy

Většinové volební systémy se dají rozdělit do několika pod kategorií. Tento podtyp volebních volebních systémů by se dal charakterizovat jako systém, kde jsou všechny volební mandáty přidělovány jednomu vítězi (osobě v případě jednomandátových obvodu, nebo kandidátní listině na úrovni vícemandátového systému), (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:47).

2.1.1. *Systém prvního v cíli*

Tento volební systém je založen na jednokolovém souboji kandidátů, v jednomandátových obvodech, kde zvítězí ten kandidát, který získal největší počet hlasů. Historicky je tento volební systém patrně nejstarší a je nejvíce spojen se Spojeným královstvím, Spojenými státy americkými a zeměmi s britskou tradicí (Říchová 2002:146-147).

2.1.2. *Alternativní hlasování*

Tento většinový volební systém, který je spojen především s Austrálií je založen na následující mechanice hlasování. Volební systém je uzpůsoben na podobném principu jako klasický Systém prvního v cíli, ale má následující odlišnosti. Voliči mají právo (někdy i povinnost) očíslovat jednotlivé kandidáty podle svých preferencí. Volič tak jasně ukazuje jakého kandidáta nejvíce, a jakého nejméně preferuje. Při následném sčítání hlasů se nejdříve kontrolují první a poslední preference. V případě, pokud počet prvních preferencí pro určitého kandidáta přesáhl 50 %, tak tento kandidát získává mandát. Pokud ne, tak se začnou postupně vyřazovat kandidáti s nejmenším počtem prvních preferencí. Druhé preference již vyřazených kandidátů jsou následně přičítány úspěšnějším kandidátům do té doby, než některý z kandidátů získá 50 % a získá mandát. Vítězem se tak nemusí stát kandidát, který získal nejvíce prvních preferencí, ale který byl neúspěšnější v udělování druhých preferencí u méně úspěšnějších kandidátů. (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:124-125)

2.1.3. *Dvoukolové a vícekolové systémy*

Tento druh většinových systémů je založen na opakovaném hlasování ve volebním obvodu. Z historie známé případy i více jak dvoukolových hlasování, ale v současné době se používá

především dvoukolová hlasování. Dvoukolové volební systémy bychom tak mohly rozdělit do několika podkategorií. Za prvé se jedná o silné (absolutně většinové) dvoukolové systémy, kde do druhého kola postupují pouze dva nejúspěšnější kandidáti. Druhá podkategorie kombinuje absolutní většinu s většinou relativní (částečně slabé systémy) a zde existuje určitý limit, pro postup kandidátů do druhého kola (například ve Francii ve volbách do Národního shromáždění 12,5 % všech registrovaných voličů v daném volebním obvodu). Třetí podkategorie (tzv. slabé systémy), se dnes již prakticky nepoužívá. V této podkategorii dvoukolových volebních systémů prakticky neexistovalo omezení pro postup do druhého (nebo dalšího) kola voleb.(Sartori 2001:74-81)

K dalším, méně využívaným druhům většinových volebních systémů patří například blokové hlasování (nekoná se v jednomandátových, ale ve vícemandátových obvodech), nebo doplňkové hlasování (obdoba Alternativního hlasování, ale druhé hlasy neúspěšných kandidátů se přičítají pouze dvěma nejúspěšnějším kandidátům), (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:141-166).

2.2. Poměrné systémy

Poměrné volební systémy se dělí do tří podkategorií. V tomto podtypu volebních systémů dochází na úrovni volebního obvodu k poměrnému (alespoň přibližně) dělení mandátů podle hlasů, které kandidátní listiny obdržely ve volbách.), (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:47).

2.2.1. Systém jednoho přenosného hlasu

Systém jednoho přenosného hlasu je určitou obdobou systému alternativního hlasování ve vícemandátových volebních obvodech. Na rozdíl od zbývajících poměrných systémů zde neexistují kandidátní listiny, ale používá se zde hlasování pro individuální kandidáty. Hlasování probíhá na následujícím principu. Volič má jeden hlas, ale má právo udělovat preference jednotlivým kandidátům, podobně jako v případě alternativního nebo doplňkového hlasování. Mandáty jsou následně rozdělovány takto. Podle tzv. Droopovy volební kvóty se určí počet hlasů, který kandidát musí získat pro získání mandátu. Ti kandidáti, kteří získali hlasy nad touto kvótou, automaticky získávají mandát. Zbytek se rozděluje na následujícím principu. Nadbytek hlasů kandidáta, který již na základě prvních hlasů získal mandát, se rozděluje méně úspěšným kandidátům podle počtu druhých hlasů úspěšného kandidáta. Popřípadě se vyřadí nejméně úspěšný kandidát a jeho druhé preference jsou udělovány

úspěšnějším kandidátům. Tento proces se opakuje do té doby, než jsou zaplněny všechny mandáty v daném volebním obvodu (Cabada, Kubát 2007: 264).

2.2.2. Personalizovaný poměrný systém

Tento volební systém je založený na určité kombinaci poměrného a většinového hlasování, kde jsou výstupy jasně poměrné. Někteří autoři ale tento volební systém přičítají spíše ke smíšeným systémům. (viz kapitola Smíšené systémy). Volič má v tomto volebním systému dva hlasy. Jedním volí do většinové složky a druhým do složky poměrné. Určitá politická strana tak mandáty získává jak na úrovni většinové, tak na úrovni proporční. Ovšem i přes existenci většinové (nominální) složky voleb, jsou výstupy voleb určovány výhradně ziskem v poměrné složce voleb. Většinová složka slouží k určení jmen jednotlivých kandidátů (Šedo 2007:24-25).

2.2.3. Listinné poměrné systémy

Jedná se o kategorii nejvyužívanějších volebních systémů na světě. Pro tyto volební systémy se tradičně využívají vícemandátové obvody. Dělení mandátů pro jednotlivé politické subjekty probíhá na základě přepočítávání podle tzv. kvót nebo dělitelů. Pro kategorizaci listinných poměrných systémů je třeba zvolit několik kritérií.

2.2.3.1. Velikost volebního obvodu

Jedná se o poměrně zásadní kritérium pro charakterizaci určitého listinného systému. Ve všeobecnosti platí následující charakteristika, čím menší volební obvod, tím je míra proporcionality v daném volebním obvodu deformována. V malých volebních obvodech tak panuje poměrně velká disproporcionalita výsledků a systém se může v krajních případech přibližovat i většinovým výsledkům. Naopak při existenci velkých (nebo i celostátních) volebních obvodů jsou výsledky významně blíže čisté proporcionalitě. (Chytilík, Šedo, lebeda, Čaloud 2009:185-189)

2.2.3.2. Volební formule

Volební formule se používá pro přepočet hlasů na mandáty. Jedná se o matematický postup, který se dělí na tzv. volební kvóty a volební dělitele. Volební kvóty, nebo též volební čísla pracují s celkovým počtem odevzdaných hlasů a celkovým počtem mandátů. Následný výsledek je základem pro postupné udělování mandátů Klasická Hareova kvóta existuje na principu dělení počtu celkového počtu hlasů a celkového počtu mandátů ve volebním obvodu.

Hareova kvóta pracuje na principu vyjádřeném vztahem

$$Q = \frac{V}{S},$$

kde V značí celkový počet hlasů a S celkový počet mandátů. Další, Hagenbach-Bischoffova kvóta se liší od Hareovy kvóty následujícím způsobem

$$Q = \frac{V}{S+1}.$$

K celkovému počtu mandátů ve volebním obvodu se zde přičítá číslice jedna. Kvóta Imperiali se liší tím, že k celkovému počtu mandátů přičítá číslice 2 nebo 3, tedy

$$Q = \frac{V}{S+2} \quad \text{nebo} \quad Q = \frac{V}{S+3}.$$

Odlišně působí tzv. Haerova-Nieyemerova kvóta, která ale funguje pouze pro určení počtu mandátů, které má kandidující strana získat (používá se pro určení počtu mandátů pro strany ve volbách do německého Bundestagu). Vyjádřit ji lze vztahem

$$s = v \frac{S}{V},$$

kde s značí počet mandátů, které má být udělen kandidující straně, S značí celkový počet mandátů ve volebním obvodu, v značí počet hlasů, které tato kandidující strana obdržela od voličů a V značí celkový počet hlasů ve volebním obvodě. Pro systém jednoho přenosného hlasu funguje tzv. Droopova kvóta (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:183-195), (Cabada, Kubát 2007:272-273) vyjádřená vztahem

$$Q = \frac{V}{S+1} + 1.$$

Volební kvóty však nedokážou přidělit všechny mandáty a tak se používají metody pro přidělování zbylých mandátů. Metoda největších zbytků pracuje na principu, že zbylé mandáty přepadnou těm politickým subjektům, jenž mají absolutní počet nevyužitých hlasů. Metoda nejvyšších průměru zase pracuje na principu, že zbylé poslanecké mandáty získávají subjekty, které vykážou největší průměrný počet hlasů na mandát, o jehož přidělení se právě jedná. V jiných případech se mandáty přidělují v dalších skrutiniích. (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:193-194).

Jinak pracují tzv. volební dělitelé. Výsledky pro jednotlivé politické subjekty jsou děleny určitou číselnou řadou. Následně jsou vedle sebe řazeny podíly a je vybráno tolik podílů, kolik je v daném obvodě přidělováno mandátů. Každý subjekt, získá tolik mandátů v daném volebním obvodě, kolik bylo vybráno jeho podílů. Klasický D Hondtův dělitel pracuje na číselné řadě 1,2,3,... Jedná se zřejmě o nejpoužívanější z volebních dělitelů. Další, tzv. dělitel Sainte-Lague pracuje na principu dělení lichými čísly 1,3,5,...

Používá se i tzv. Modifikovaný dělitel Sainte-Lague, který pracuje na stejném principu, jako klasický dělitel Sainte-Lague, ale jako první číslo při dělení používá 1,4 místo 1. Dále existuje tzv. Huntingtův dělitel. Ten funguje na číselné řadě

$$\sqrt{n(n-1)},$$

kde n je počet mandátů, o které kandidující politická strana usiluje, první mandát je tak alokován každé straně. Číselná řada je tak následující

$$\sqrt{(1 * 0); \sqrt{2 * 1}; \sqrt{3 * 2}; \dots$$

Existuje i modifikace Huntingtova dělitele. Zde dochází ke zvednutí prvního dělitele z hodnoty nula na hodnotu 0,66, která je vypočítána následovně

$$(\sqrt{2 * 1} * 1,4) / 3.$$

Další dělitel, tzv. dělitel Imperiali, pracuje na principu dělení číselnou řadou začínající číselnou hodnotu 2

$$2,3,4$$

Existují i určité další modifikace klasických dělitelů. Existuje tzv. česká verze D Hondtova dělitele, která měla být použita pro neuskutečněnou reformu českého volebního systému do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2000 a nyní se používá při volbách do krajských zastupitelstev v České republice. Český volební dělitel je mnohými žurnalisty označován za tzv. Koudelkův dělitel (podle jednoho z jeho navrhovatelů ústavního právníka Zdeňka Koudelky), (Idnes 2012). Tento dělitel pracuje na stejném principu jako klasický D Hondtův dělitel, ale jako první číslo při dělení se nepoužívá číslo 1, ale hodnota 1,42. Existuje i tzv. Estonská verze dělitele D Hondt, kdy se hodnoty této číselné řady ještě umocňují hodnotami 0,9

$$1; 2^{0,9}; 3^{0,9}; 4^{0,9},$$

neboli převedeno na číselnou osu 1; 1,87; 2,69; 3,48., (Chytilék, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:198-199), (Lebeda 2006:883-912). Tzv. Dánský dělitel využívá číselnou řadu, která je odstupňována po třech číslech 1; 4; 7; 10; ..., (Lebeda 2006:897-904).

Klasická Hareova kvóta vytváří velmi proporční výsledky. Hagenbach-Bischoffova kvóta a kvóta Imperiali vytváří ale již méně proporční výstupy a mírně upřednostňují větší politické subjekty. V případě D Hondtova dělitele zde existují výstupy, které ukazují prospěch větších politických subjektů z tohoto dělitele. Naopak dělitel Sainte-Lague (ve své klasické i modifikované formě) více propívá menším a středně velkým politickým subjektům na úkor subjektů velkých. Dělitel Imperiali naopak vytváří velmi výraznou disproporcionalitu, která se mnohdy blíží většinovým výstupům. Tzv. česká verze D Hondtova dělitele ve svých

výstupech měla vytvářet výraznou disproporcionalitu blízkou děliteli Imperiali. Estonská modifikace dělitele D Hondt zvyhodňuje v malých obvodech silné strany více než klasický D Hontův dělitel, a v případě velkých volebních obvodů je pro velké politické strany výhodnější než hodnota Imperiali (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:189-199). Vzhledem k velkým stranám je ze všech volebních formulí nejvíce disproporční ve prospěch velkých stran dělitel Imperiali, následovaný modifikovaný a klasickým D Hondtovým dělitelem. Naopak ve prospěch velkých politických stran je z volebních formulí nejméně vhodný dánský dělitel, společně s dělitelem Saint-Lague a Hareovou kvótou (Lebeda 2006:908-909).

2.2.3.3. Uzavírací klauzule, kvorum

Uzavírací klauzule znamená existenci určité dolní hranice pro to, aby se politickým subjektům, kandidujícím ve volbách vůbec mohly být přidělovány mandáty. Uzavírací klauzule můžeme rozdělit na celostátní, kdy na celostátní úrovni existuje dolní hranice, od které mohou být přidělovány mandáty (např. 3 % nebo 5 % pro daný kandidující politický subjekt) nebo také mohou existovat uzavírací klauzule na úrovni volebního obvodu, kdy se v daném volebním obvodu přidělují mandáty pouze stranám, které překročily určitou hranici. Existují i určité kombinace obou možností (například ve Švédsku existuje 4 % celostátní klauzule, ale poslanecký mandát může získat i politický subjekt, který na celostátní úrovni získal méně než 4 % hlasů, ale v určitém volebním obvodu získal více jak 12 %), (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:200-204).

2.2.3.4. Počet úrovní volebních obvodů, počet skrutinií a jejich charakter

V některých listinných poměrných systémech mohou mít volební obvody i více úrovní (tzv. skrutinií) Účelem vytváření víceúrovňových obvodů je snaha zkombinovat snahu o co nejmenší volební obvody (těsný kontakt voliče se zvoleným poslancem) a zajištění dosažení co největší proporcionality daného volebního systému. Vysoká disproporcionalita z první úrovně volebního systému tak má být vykompenzována v dalších úrovních volebního systému (skrutiniích). V této oblasti existují dvě kategorie a to je systém zbytkových mandátů ze zbytkových hlasů a Kompenzační mandáty. Systém zbytkových mandátů ze zbytkových hlasů pracuje na následujícím principu: nerozdělené hlasy a nerozdělené mandáty z první úrovně hlasování se sčítají a následně převádějí do druhé úrovně (skrutinia). Může existovat i několik dalších úrovní/skrutinií) než jsou všechny hlasy plně rozděleny na mandáty. Tzv. kompenzační mandáty se liší od předchozí možnosti tím, že tyto mandáty jsou rozdělovány na základě všech a ne jen zbytkových hlasů, jako je to v předchozí variantě. Počet těchto kompenzačních mandátů je také dán již předem ze zákona. K rozdělování

kompenzačních hlasů dochází na celostátní úrovni (Chytilek, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:204-208), (Lebeda 2008:63-131).

2.3. Smíšené systémy

Smíšené systémy by se daly charakterizovat jako systémy, které většinou kombinují techniky předchozích dvou typů volebních systémů (většinových a poměrných). Dle Massicotteho a Blaisehose tyto systémy dají charakterizovat, jako systémy, které jsou smíšené v tom případě, když jeho technologie zahrnuje kombinaci různých volebních formulí pro volby do jednoho voleného sboru. Jako podmínka pro to, aby byl daný volební systém zahrnut do kategorie smíšených systémů, je podmínka, aby pro každou z použitých formulí bylo voleno alespoň 5 % volených zástupců (Cabada, Ženíšek 2003:31-32), (Klíma 1998:213-216). Politologové Shugart a Wattenberg používají definici, podle které je smíšený systém takový systém, kde je část voleného sboru volena na základě jmenovitého (nominálního) hlasování a část na základě kandidátních listin (Cabada, Ženíšek 2003:39-40).

Pro rozdělení smíšených systémů existují dvě možnosti. Shugart a Wattenberg rozdělují smíšené systémy na tzv. většinové volební systémy (Mixed Member Majoritarian-MMM) a Poměrné smíšené systémy (Mixed Member Proportional-MMP), ke kterým je doplněna i kategorie tzv. většinových smíšených systémů s částečnou kompenzací. Naopak Massicotte a Blais rozdělují smíšené systémy do dvou hlavních kategorií a to smíšené systémy nezávislé kombinace a smíšené systémy závislé kombinace.(Chytilek, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:237-239)

2.3.1. Smíšené systémy nezávislé kombinace

Tento podtyp smíšených systémů je založen na existenci dvou na sebe nezávislých složek. Existují ještě další tři podtypy tohoto systému a to jsou Koexistenční systémy, systémy Navrstvení a systémy Fúze. Koexistenční systémy jsou založeny na tom, že v daném území vedle sebe existují volební obvody, které jsou jak jednomandátové (většinový volební systém), tak i volební obvody, které jsou vícemandátové (poměrný volební systém). Systém navrstvení funguje na principu, že na daném území voliči v jedné volbách do jednoho zastupitelského sboru volí dvěma hlasy. Jedním hlasem volí do složky, kde jsou hlasy udělovány na základě poměrného zastoupení a druhým hlasem volí svého kandidáta do jednomandátového obvodu, který existuje paralelně vedle většího obvodu, do kterého se volí na základě poměrné volby. Fúzní systém funguje na principu, že pokud některý politický subjekt obdrží určitý počet hlasů, získá nadpoloviční většinu hlasů a zbytek mandátů se

rozděluje pro všechny politické strany, včetně subjektu, jenž již předem díky svému vítězství získal nadpoloviční většinu hlasů. Tento systém však není příliš v současnosti používán a používá se pouze pro francouzské komunální volby v obcích nad 3500 obyvatel. Chytilék, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:242-246).

2.3.2. Smíšené systémy závislé kombinace

V této podkategorii smíšených volebních systémů existuje mezi oběma složkami určitá závislost. Tento podtyp smíšených systémů se dále dělí na systémy Korekce a Podmíněné systémy. V systému Korekce existuje poměrná složka především proto, aby kompenzovala ztráty menších stran, které ztratily ve složce nominální (většinové). Dále existují tzv. Podmíněné systémy. Tento podtyp smíšených systémů je založen na tom, že vítěz voleb získává automaticky většinovou prémii, která narušuje poměrnost voleb (Chytilék, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:247-253).

2.3.3. Supersmíšené systémy

Tento zvláštní podtyp smíšených systémů je založen na kombinaci i více podtypů smíšených systémů (např. systému s nezávislou kombinací se systémem se závislou kombinací). Podrobněji se tomuto zvláštnímu volebnímu systému bude věnovat kapitola o maďarském volebním systému, který byl v Maďarsku v letech 1990-2010 používán (Chytilék, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:254).

Shugart a Wattenberg rozdělují smíšené systémy na Většinové smíšené systémy a Poměrné smíšené systémy. Většinové smíšené systémy se vyznačují celkovou nezávislostí Jmenné (nominální) a Poměrné složky a tyto systémy tíhnou více k většinovým výstupům. Naopak Poměrné smíšené systémy se vyznačují vzájemnou provázaností a jeho výstupy se blíží k výstupům poměrných systémů. Základem propojení obou složek systémů je především takzvaná kompenzační forma. Za příklad uvádí Shugart a Wattenberg Německo a Nový Zéland, kde musí konečná proporcionalita zákonodárných sborů odpovídat proporčnímu rozdělení hlasů z úrovně kandidátních listin (Ženíšek 2004:44-45). Jak již bylo zmíněno, tak podle dalších politologů se naopak volební systémy, které Shugart a Wattenberg považují za Poměrné smíšené, řadí k Personalizovaným poměrným systémům.

2.4. Semiproporční systémy

Zde se jedná o zvláštní podtyp volebních systémů, který se především pro volby do legislativních sborů demokratických zemí příliš nevyužívá. Tento podtyp volebních systémů se dá charakterizovat používáním většinových technik na úrovni obvodu při alokaci mandátů

kandidátů s největším počtem hlasů. Není ale zaručeno, že všechny hlasy připadnou jedné kandidátce (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:47). Existuje několik podkategorií těchto systémů. Jedná se o Bordovo hlasování, proces neomezeného schvalování, systém omezeného hlasování a systém jednoho nepřenosného hlasu. Všechny tyto systémy byly využívány v minulosti nebo se v současnosti využívají pro volby do nižších zastupitelských sborů. Například Systém jednoho nepřenosného hlasu se do roku 1993 používal ve volbách v Japonsku (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:167-180).

3. Teorie vlivu volebních systémů na stranické systémy

3.1. Vliv volebních systémů na stranické systémy dle Maurice Duvergera

Maurice Duverger ve své práci *Political Parties: Their organization and activity in the modern state*, která vyšla v roce 1951, poprvé výrazněji rozpracoval teorie možného vlivu volebního systému na systém politických stran.

V této publikaci stanovil tři pravidla.

1. Poměrný volební systém zapříčiňuje vznik vícestranického systému, s rigidními, nezávislými a stabilními politickými stranami.
2. Dvoukolový většinový systém zapříčiňuje vznik vícestranického systému se závislými, flexibilními a relativně stabilními stranami.
3. Jednokolový většinový systém zapříčiňuje vznik dvoustranického systému, dvou nezávislých stran, které se alternují u moci (Duverger 1954:205).

Duvergerovy teorie prošly značným vývojem tím, jak mnoho pozdějších politologů na ně navazovalo, nebo se k nim naopak stavělo značně kriticky.⁴ Teorie vlivu volebních systémů na stranické systémy významně rozvinul Giovanni Sartori.

3.2. Vliv volebních systémů na stranické systémy dle Giovanniho Sartoriho

Italský politolog se své publikaci *Srovnávací ústavní inženýrství* zabývá vlivem volebních systémů na systémy politických stran. V mnoha věcech doplňuje a reviduje již předešlé teorie, především klasické zákony Maurice Duvergera. Sartori se ve své teorii zavedl nejprve čtyři pravidla, ve kterých revidoval klasické Duvergerovy zákony.

1. „Relativně většinový jednokolový systém nemůže sám o sobě vytvořit celonárodní dvoustranický formát., ale za všech okolností pomáhá udržet dvoustranický formát již existující. Proto všude tam, kde je dvoustranický formát již zaveden, působí relativně většinový systém jako brzda a má zmrazující účinek.
2. Relativně většinový dvoukolový systém vytvoří v dlouhodobé perspektivě dvoustranický systém, budou-li splněny dvě podmínky. Za prvé bude-li stranický systém strukturovaný, a za druhé, bude-li ta část voličů, která odolává každému tlaku volebních systémů, rozptýlena po všech obvodech v počtech, které nemohou získat relativní většinu.

⁴ Viz Ke kritice Duvergerových zákonů Fiala 2004:51-65, nebo Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:54-57

3. Dvoustranický systém je naopak nemožný (bez ohledu na volební systém), jsou-li rasové, jazykové, ideologicky odcizené, jedním zájmem semknuté či z jiných důvodů odolávající menšiny (které nemohou být reprezentovány dvěma hlavními masovými stranami) soustředěny v počtu dostatečném k získání relativní většiny v určitých volebních obvodech nebo geografických kapsách. V takovém případě bude účinek volebního systému reduktivní, pouze pokud jde o třetí strany, které nereprezentují tyto odolávající menšiny.
4. Reduktivní účinek (i když menší a hůře předpověditelný) mají také systémy poměrného zastoupení, a to úměrně své neproporcionalitě, zvláště pak tam, kde se využívají v malých volebních obvodech, kde ustavují práh reprezentace nebo přičítají prémii. Za těchto podmínek bude také poměrné zastoupení eliminovat menší strany, jejichž voliči jsou rozptýleni po všech volebních obvodech. Malé, dokonce ani velmi nečisté poměrné zastoupení neodstraní malé strany, které prosperují v baštách s koncentrací menšin, schopných díky této koncentraci překročit volební kvocient (Sartori 2001:53-54).

Sartori následně rozpracovává tři hypotézy.

1. Hypotéza: Jestliže jednomandátová relativně většinová jednokolová volební formule vytváří dvoustranický formát (Pravidlo 1 a 2), tento formát pak sám vytvoří dvoustranický mechanismus tam-a pouze tam, kde je polarizace politické obce nízká. V případě vysoké polarizace se dvoustranický mechanismus zhroutí. Jelikož však dvoustranický mechanismus předpokládá dostředivou konkurenci, má tendenci systémovou polarizaci spíše snižovat než zvyšovat.
2. Hypotéza: Předpokládáme-li, že odolávající menšiny (vyskytují-li se nějaké) jsou rozptýleny a nemohou překročit kvótu, potom modely nějakého nečistého poměrného zastoupení pravděpodobně umožní existenci jedné nebo více stran navíc k dvoustranickému formátu, tzn. Tři až čtyři strany. Tento formát pak zrodí mechanismus umírněného multipartismu tam a pouze tam, kde politická obec nevykazuje vysokou polarizaci. Jelikož ale umírněný multipartismus stále tíhne k bipolárnosti (dostředivá soutěž), nebude mít tendenci zvyšovat systémovou polarizaci.
3. Hypotéza: Relativně čistý nebo čistý systém poměrného zastoupení snadno umožňuje pěti-až sedmi stranický formát. V podmínkách střední až nízké polarizace však přesto není ohrožen koaliční mechanismus umírněného multipartismu. Ale v podmínkách

vysoké polarizace se tento formát bude vyznačovat charakteristikami mechanismu příznačného pro polarizovaný multipartismu, takže bude zahrnovat multipolární konkurenci, která nakonec zvýší systémovou polarizaci (Sartori 2001:56).

Sartori pro svou klasifikaci vlivů volebních systémů na systémy politických stran dále pracuje s následujícími kategoriemi. Jedná se o silný a slabý volební systém a silný a slabý (nebo též strukturovaný a nestrukturovaný stranický systém). Na základě těchto čtyř kategorií dále Sartori vytváří jejich kombinace.

- I. Kombinace silného (strukturovaného) a silného volebního systému vyvolává reduktivní účinek volebního systémů.
- II. Kombinace silného (strukturovaného) stranického systému a slabého volebního systému vyvolává vyvažující-blokující účinek stranického systému.
- III. Kombinace slabého (nestrukturovaného) stranického systému a silného volebního systému vyvolává omezující-reduktivní účinek na úrovni volebního obvodu.
- IV. Kombinace slabého (nestrukturovaného) stranického systému a slabého volebního systému nevyvolává žádný vliv (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:57-58).

Na základě těchto čtyř kombinací Sartori vytváří své zákony.

Zákon 1: Existuje-li systémová strukturace a voličský rozptyl (jako spojené nutné podmínky), relativně většinové jednokolové systémy vedou (jako jeho postačující podmínka) k dvoustranickému formátu.

- 1.1. Anebo je obzvláště silná systémová strukturace sama nutnou a zároveň náhradní postačující podmínkou dvoustranického formátu.

Zákon 2: Existuje-li systémová strukturace, nikoli však voličský rozptyl, relativně většinové jednokolové systémy vedou (jsou její postačující podmínkou) k eliminaci stran, které ani v jednom volebním obvodu nezískají většinu, nemohou však, eliminovat-takže dovolují existenci tolika stran nad dvoustranický formát, kolik jich umožňují dostatečně velké koncentrace jejich voličů, schopných díky nim dosáhnout alespoň v jednom volebním obvodu většiny.

Zákon 3: Existuje-li systémová strukturace, poměrné zastoupení získává reduktivní účinek zapříčiněný (jako postačující podmínkou) jeho neproporcionalitou. Čím větší je tedy nečistota poměrného zastoupení, tím větší jsou vstupní náklady pro menší strany a tím silnější

reduktivní účinek. A naopak, čím je nečistota poměrného zastoupení menší, tím je reduktivní účinek slabší.

- 3.1. Anebo je obzvláště silná systémová strukturace sama o sobě nutnou a postačující podmínkou zachování jakéhokoli stranického formátu, který předcházela zavedení poměrného zastoupení.

Zákon 4: Chybí-li systémová strukturace a předpokládáme-li čisté (nebo téměř čisté) poměrné zastoupení, tj. rovné (relativně rovné) vstupní náklady pro všechny, stran může být tolik, kolik umožní kvóta (Sartori 2001:59-60).

3.2.1. Vliv dvoukolového hlasování na stranický systém-Giovanni Sartori

Giovanni Sartori rozděluje dvoukolové hlasování do čtyř kategorií. Do kategorie takzvaných silných dvoukolových hlasování se řadí ta hlasování, kde v jednomandátových obvodech je třeba pro získání mandátů nadpoloviční většina hlasujících a vstup do druhého kola je otevřený pro dva nejúspěšnější kandidáty. Druhou kategorií tvoří spíše silné systémy dvoukolového hlasování, do nichž se řadí ty systémy, kde se uplatňuje vysoký práh pro vstup do druhého kola. Třetí kategorií tvoří spíše slabší systémy dvoukolového hlasování, kde existuje nižší práh pro vstup do druhého kola hlasování. Slabé systémy dvoukolového hlasování tvoří ty systémy, kde neexistuje práh pro vstup do druhého kola hlasování, nebo tam, kde se volí ve vícemandátových obvodech. Sartori na základě těchto poznatků následně zformuloval čtyři pravidla týkající se účinků těchto modelů dvoukolového hlasování.

Pravidlo 1 – Silný systém dvoukolového hlasování vyřadí (za hranice relevantnosti) antisystémové strany a způsobí významnou podreprzetaci třetích „rozptýlených“ stran, které nemají dostatečnou pevnou oporu v regionech nebo volebních obvodech.

Pravidlo 2 – Spíše silný systém dvoukolového hlasování bude sice eliminovat antisystémové strany, ale třetím rozptýleným stranám umožní vyjednávat si cestu k relevantnosti.

Pravidlo 3 – Spíše slabý systém dvoukolového hlasování povede k podreprzetaci jak antisystémových, tak menších stran, může jim ale umožnit udržet se v rovině relevantnosti.

Pravidlo 4 – Slabý systém dvoukolového hlasování vykazuje tendenci k nereprzetativnosti a reduktivní účinek zachycený v Pravidle 3 v menší míře a s menší pravděpodobností (Sartori 2001:78-81).

3.3. Vliv smíšených volebních systémů na stranické systémy dle Shugarta a Wattenberga

Dle Shugarta a Wattenberga mají oba druhy smíšených systémů i své vlivy na stranické systémy. Proporční smíšený systém (Mixed Member Proportional-MMP) má tendence napomáhat menším stranám na úkor větších stran, proporční systém rozděljuje mandáty na základě poměrů hlasů udělovaným v proporční složce voleb. Na druhé straně Většinový smíšený systém (Mixed Member Majoritarian-MMM) automaticky nenapomáhá největší politické straně k zajištění nadpoloviční většiny mandátů, ale je v tomto mnohem blíže než Poměrný volební systém. Většinový smíšený systém sice redukuje výhody pro větší politické strany ve volbách v jednomandátových obvodech, ale i přesto odpovídají jeho výsledky většinovým pravidlům (Cabada, Ženíšek 2003:50-52).

Podle některých výzkumů vlivu smíšených systémů na stranické systémy, mají tyto systémy sklony vytvářet bipolární soutěž (ať už bipartistickou nebo dvojblokovou). Tyto výzkumy vychází z výzkumu několika zemí, kde existují různé podoby smíšených volebních systémů (Německo, Itálie, Nový Zéland, Maďarsko, Japonsko), (Ženíšek 2004:45-48).

4. Deskripce vybraných volebních systémů

4.1. Litevský volební systém

Litva používá od roku 1992 do jednokomorového parlamentu Seimas smíšený volební systém navrstvení. Tento volební systém existuje na základě existence dvou na sebe nezávislých složek (většinové a poměrné). Volič volí samostatně do obou složek a disponuje tak celkem dvěma hlasy.

Smíšený volební systém v Litvě je rozdělen do dvou složek. První složka je poměrná a disponuje 70 mandáty. Kandidáti jsou voleni na základě poměrného volebního systému kandidátních listin voleni v jednom volebním obvodu, představujícím celou Litvu. Pro přepočítání hlasů na mandáty se používá Hareova kvóta a pro zbylé hlasy metoda nejvyššího zbytku. V roce 1992 se používala v této složce čtyřprocentní omezovací volební klauzule, jež byla od roku 1996 zvýšena na 5 % pro samostatně kandidující strany a na 7 % pro volební koalice politických stran. Voliči mohou používat až 5 preferenčních hlasů pro kandidáty na volebních listinách. Do roku 1996 mohli voliči libovolně upravovat volební kandidátky, včetně udělování pozitivních a negativních hlasů dle svého vlastního uvážení. Negativní hlasy v poměrné části volebního systému přetrvávaly až do roku 2000 (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud 2009:244-246).

Ve většinové složce volebního systému se používá dvoukolový systém absolutní většiny. Je zde rozdělováno 71 poslaneckých mandátů. Volí se v 71 jednomandátových volebních obvodech. V případě, že v daném volebním obvodu přesáhne volební účast 40 %, musí kandidát získat nadpoloviční počet všech hlasů, k tomu, aby získal mandát již v prvním kole. Pokud, ale v daném volebním obvodu volební účast, nepřesáhne 40 %, musí kandidát získat alespoň jednu pětinu všech registrovaných voličů v daném volebním obvodu. Pokud ale tuto podporu žádný z kandidátů nezíská, postupují do druhého kola voleb dva nejúspěšnější kandidáti, z nichž získá poslanecký mandát ten, který získá nejvíce hlasů ve druhém kole voleb (OSCE 2012). K výrazné volební reformě ve většinové složce došlo v roce 2000, kdy byl pro tuto složku použit systém prvního v cíli, namísto do té doby používaného dvoukolového hlasování (amo 2001). Pro parlamentní volby v roce 2004 ve většinové složce voleb bylo však znovu použito dvoukolové hlasování (Mlejnek 2004).

4.2. Maďarský volební systém

V letech 1990-2010 používalo Maďarsko supersmíšený volební systém. Tento volební systém se skládal ze tří složek. Maďarský parlament obsahoval celkem 386 poslaneckých mandátů,

z nichž 176 tvořila většinová složka, 152 poměrná složka a 58 mandátů byl přidělováno na základě celostátní kompenzační kandidátky.

První složka byla většinová. Maďarsko bylo rozděleno do 176 jednomandátových obvodů. Většinový systém zde byl dvoukolový majority-plurality. Aby kandidát zvítězil již v prvním kole, musel získat přes 50 % hlasy. Jinak se uskutečnilo druhé kolo. Pokud se v prvním kole nedostavilo v daném volebním obvodu více jak 50 % všech voličů, byly zde volby prohlášeny za neplatné a konaly se až v době druhého kola, kterých se mohli zúčastnit všichni kandidáti z neplatného kola prvního. V případě platnosti kola prvního do druhého kola postupovali první tři nejúspěšnější kandidáti z kola prvního a dále všichni ti, kdo překročili 15 % v kole prvním. Pro získání mandátu stačila již jen prostá většina hlasů. Pro platnost voleb ve druhém kole byla třeba již jen 25 % účast (Chytilek et al. 2009:254-255).

Druhá složka byla poměrná. Maďarsko bylo rozděleno do dvaceti volebních obvodů. Tyto volební obvody se kryly s hranicemi maďarských žup. Zde se soupeřilo o 152 poslaneckých mandátů, volební obvody byly nestejně velké, takže například v Budapešti se bojovalo o 28 poslaneckých mandátů a například v župě Nograd pouze 4 poslanecké mandáty (Mlejnek 2004:134-135). Pro přepočítání hlasů na poslanecké mandáty zde byla používána Hagenbachova-Bischoffova kvóta. Strany získávaly tolik mandátů, kolikrát dosáhly volebního čísla, ale pokud po přidělení mandátu činil zbytek alespoň 2/3 kvóty, získávala daná strana poslanecký mandát a hlasy jí zde byly přiděleny z celostátní kompenzační složky. Celostátní volební klauzule byla nastavena na 5 %, pro dvoučlenné koalice byla volební klauzule nastavena na 10 % a pro tříčlenné koalice až na 15 % (Chytilek et al. 2009:254-255).

Třetí složka maďarského volebního systému se nazývala celostátní kompenzační. Do této složky se dostávaly hlasy, které nebyly využity v prvním kole voleb v jednomandátových obvodech (tj. hlasy kandidátů, kteří nebyli zvoleni) a také hlasy, které v poměrné části volebního systému nestačily stranám na získání poslaneckého mandátu. Tyto hlasy se zde sčítaly. Poslanecké mandáty, které nebyly rozděleny v poměrné složce, se přidávaly k 58 kandidátní celostátní listině a následně se rozdělovaly podle d'Hondtova dělitele. Celostátní volební klauzule zde byla podobně jako v poměrné složce 5 % (Chytilek 2005: 632-633).

Maďarský volební systém se dal považovat za supersmíšený, neboť kombinoval dva druhy smíšeného volebního systému, tj. systém navrstvení, kdy se hlasovalo ve dvou od sebe

oddělených složkách (většinová a poměrná) a systém korekce, kdy ve třetí složce byly sčítány hlasy z prvních dvou volebních složek (Chytilík et al. 2009:254).

Maďarský volební systém od roku 1990 do roku 2010 neprošel výraznější volební reformou, pouze po volbách v roce 1990 došlo ke zvýšení celostátní volební klauzule z dosavadních 4 % na 5 % a došlo k zavedení vyšších klauzulí pro dvoučlenné (10 %) a tříčlenné koalice (15 %), (Šedo 2007:39).

Po volbách v roce 2010, kdy se k moci dostala koalice FIDESZ a KDNP pod vedením Viktora Orbána, došlo k volební reformě, která vstoupila v platnost v roce 2012 a účinností nabude při příštích parlamentních volbách, které se pravděpodobně uskuteční na jaře roku 2014. Tato volební reforma obnáší několik změn. Počet mandátů v parlamentu byl snížen z 386 na 199 poslaneckých mandátů. 106 poslaneckých mandátů má být přidělováno na základě většinové volební složky. Ne však na základě dvoukolového volebního systému majority-plurality, ale na základě Systému prvního v cíli (FPTP). Zbylých 93 poslaneckých mandátů má být přidělováno na celostátní úrovni. Zde mají být přesouvány hlasy všech těch, kteří nepřispěli ke zvolení poslance v jednomandátových obvodech, včetně hlasů, které již vítěz v jednomandátovém obvodu ke zvolení nebude potřebovat (Havlík 2012: 17). Tento nový maďarský volební systém může být klasifikován jako Smíšený systém korekce

5. Stranické systémy

5.1. Litevský stranický systém

Moderní litevský stranický systém začal vznikat na konci osmdesátých let. V roce 1988 došlo ke vzniku opozičního Litevského přestavbového hnutí (Sajudis). Na konci osmdesátých let došlo v Litvě k obnovování tzv. historických stran, ke kterým patřila Litevská křesťanskodemokratická strana, Demokratická strana Litvy nebo Litevská sociálně-demokratická strana. K významným změnám došlo i v Komunistické straně Litvy, která se transformovala na Litevskou demokratickou stranu práce. (Dančák 1999:97-118). V roce 1992 došlo k velmi výraznému vítězství Litevské demokratické strany práce v parlamentních volbách. Hnutí Sajudis se následujícího roku transformovala na liberálně konzervativní politickou stranu Vlasteneckou unii (Litevské konzervativce). V devadesátých letech došlo ke vzniku dalších významných politických stran, například Litevská unie středu (LCS).

V letech 1992 až 1996 panovala na litevské politické scéně výrazná dominance postkomunistické litevské demokratické strany práce, jejíž dominantní pozici v roce 1996 vystřídala konzervativní Vlastenecká unie-Litevští konzervativci (Švec 1996-281-284).

V devadesátých letech úlohu malých, až středně velkých stran sehrávali litevští křesťanští demokraté a „historičtí“ litevští sociální demokraté. Díky nominální složce volebního systému se do litevského parlamentu dostávala i řada menších stran, například Volební akce Poláků na Litvě.

Velkou změnu v litevském stranickém systému znamenaly volby v roce 2000, kdy uspěla levostředová koalice, ve které dominovala postkomunistická Litevská demokratická strana práce a sociální demokraté. Velký úspěch zaznamenaly nové strany, například Nová unie (sociální liberálové) nebo Litevská liberální unie (LLS). Silné oslabení naopak zaznamenala doposud vládnoucí pravice. Rok 2000 znamenal mezník ve vývoji litevského stranického systému, neboť došlo k ukončení éry dominance určité strany ve volebním období a litevský stranický systém se tak více posunul k multipartismu bez dominující strany.

Velká změna v litevském stranickém spektru nastala v roce 2000, kdy vedle tradičních stran, jako byla levicová koalice vedená Litevskou demokratickou stranou práce a pravicové Vlastenecké unie-Litevští konzervativci uspěla i levostředová Nová unie (sociální liberálové) nebo pravostředová Litevská liberální unie.

V roce 2001 došlo ke sjednocení Litevské demokratické strany práce a Litevské sociálně demokratické strany. Nová strana si ponechala název Litevská sociálně demokratická strana.

Volby v roce 2004 znamenaly další změnu v litevském stranickém systému. Volby vyhrála nová populistická Strana práce. Úspěch zaznamenala i kandidátka, vedená Stranou liberálních demokratů Rolanda Paksase, litevského exprezidenta, který byl v roce 2004 odvolán litevským parlamentem (Hloušek 2005:560-564). Volby v roce 2008 znamenaly vítězství pravicové Vlastenecké unie (Litevských konzervativců). Ve volbách (především v poměrné části) uspěla i nová pravicová Strana národní obnovy. Uspěly i dvě pravostředové liberální politické strany. Naopak ztratili sociální demokraté, kteří skončili v poměrné složce systému až na čtvrtém místě (ve většinové složce ale skončili druzí), (Valterová 2009).

Volby v roce 2012 znamenaly celkové vítězství Litevské sociálně demokratické strany. Úspěchu dosáhla i Strana práce (která v proporční složce volebního systému dokonce těsně zvítězila). V době voleb v roce 2012 došlo k navázání spolupráce mezi Litevskou sociálně demokratickou stranou, Stranou práce a stranou Právo a pořádek Rolanda Paksase (The Economist 2012), (Politicaldevelopments 2012).

V případě Litvy zde dominovala socio-ekonomická konfliktní linie mezi pravicovou LSDP(dříve LDDP) a pravicovou TS_LKD. Tato základní štěpící linie byla doplňována dalšími konfliktními liniemi, jako vztah k minulosti, konfliktní linie církev/stát, nebo město/venkov. Množství těchto konfliktních linií tak pomáhalo k vytváření litevského stranického systému (Saarts 2011:83-104).

Litevský stranický systém vykazoval od svého vzniku poměrně značnou nestabilitu a vysokou voličskou volatilitu. Zatímco omezovací klauzule reguluje počet stran v Seimasu, tak díky většinové složce volebního systému se především v devadesátých letech do litevského parlamentu dostávalo velké množství stran. Litevský stranický systém minimálně od roku 2000 nedisponuje žádnou stranou, která by výrazněji dominovala (určitá výjimka Vlastenecké unie-Litevských konzervativců v letech 2008 až 2012). Na druhé straně v letech 1992 až 2000 v rámci jednoho volebního období dominovala ve stranickém systému jedna politická strana. Přesto, jak tvrdí někteří autoři (Valterová 2009) dochází i v Litvě v posledních letech k jisté stabilizaci stranického systému. Především ve většinové složce volebního systému

v posledních letech se ukazuje výraznější pozice pravicové Vlastenecké unie (Litevských konzervativců) a levicové Litevské sociálně demokratické strany.⁵

5.2. Maďarský stranický systém

Maďarský stranický systém si prošel během svého vývoje od roku 1989 určitým vývojem. Již od roku 1987 se v dobách pozdního kadárovského režimu začala objevovat politická opozice. Jednalo se jak o nové opoziční subjekty, například Maďarské demokratické fórum, nebo liberální formace jako Svaz svobodných demokratů (SZDSZ) nebo Svaz mladých demokratů (FIDESZ). Dále se jednalo o takzvané historické politické formace, například Nezávislá malorolnická strana (FKGP), Křesťanskodemokratická lidová strana (KDNP) nebo Sociálně demokratická strana (SZDP). V průběhu roku 1989 došlo mezi dosavadní komunistickou státostranou MSZMP (Maďarská socialistická dělnická strana) a opozicí k dohodám o přechodu k liberální demokracii. V říjnu roku 1989 se MSZMP sama rozpustila a na jejím místě vznikla Maďarská socialistická strana (MSZP), (Kontler 2008:421-425).

Volby v roce 1990 znamenaly úspěch dosavadních opozičních uskupení MDF a SZDSZ. Do maďarského parlamentu se dostala i postkomunistická MSZP, „historická“ FKGP a KDNP a nová liberální strana FIDESZ (původně nezávislé mládežnické hnutí). Nacionálně-konzervativní charakter koaliční vlády MDF, FKGP a KDNP v letech 1990-1994 vedl k pozvolnému sbližování socialistů s liberálním (a původně antikomunistickým) SZDSZ. Volby v roce 1994 znamenaly jednoznačný úspěch pro MSZP, která se stala nejsilnější maďarskou politickou stranou a fakticky jedinou relevantní levicovou stranou v Maďarsku.

V průběhu volebního období 1994 až 1998 došlo k posunu původně liberálního subjektu FIDESZ na národně-konzervativní pozice a FIDESZ se postupně stal nejsilnější maďarskou pravicovou politickou stranou. Tento fakt potvrdily volby v roce 1998, kdy FIDESZ obsadil místo nejsilnější maďarské politické strany. Až do roku 2010 v maďarském parlamentu zasedala antisystémová strana (zde případ krajně pravicové Maďarské strany pravdy a života-MIÉP v letech 1998 až 2002) pouze jednou.

Stranický systém v letech 2002 až 2010 lze označit multipartismus se dvěma dominantními stranami s určitými sklony k dvoustranickému systému. V tomto období většina maďarské politiky byla koncentrována k těmto dvou politickým stranám, včetně například spolupráce

⁵ I přesto, že Litevští sociální demokraté skončili až čtvrtí v poměrné složce systému, ve většinové složce skončili druzí a v roce 2012 Vlastenecká unie skončila v poměrné složce systému třetí, ale ve většinové složce voleb druhá.

MSZP s liberální SZDSZ, popřípadě společných volebních koalic FIDESZ s MDF v roce 2002 nebo KDNP v roce 2006 (Hloušek 2005:480-490).

Volby v roce 2010 znamenaly jistý zlom v maďarském stranickém systému. Koalice FIDESZ a KDNP získala ústavní většinu v maďarském parlamentu. MSZP silně ztratila a klesla pod 20 %. Silnou pozici v maďarském stranickém systému získalo krajně pravicové a anti-systémové Hnutí za lepší Maďarsko (JOBBIK). Tradiční maďarské politické strany SZDSZ a MDF se nedostaly do maďarského parlamentu. Místo SZDSZ zaujala nová liberálně ekologické hnutí „Politika může být jiná“ (LMP). Maďarský stranický systém tak získal charakteristiku multipartismu s náběhem na multipartismus s (pre)dominantní politickou stranou (Havlík 2012:7-21);(Sardi 2010), (Havlík 2011:92-97).

V průběhu devadesátých let se v Maďarsku objevila zásadní štěpící linie mezi levicově liberálním (tzv. universalistickým) blokem, reprezentovaným MSZP a SZDSZ a národně konzervativním (tzv. nacionalistickým) blokem, reprezentovaným především FIDESZ-MPSZ a MDF. Společně s volebním systémem tato štěpící linie napomohla v letech 2002 až 2010 vytvoření bipolární soutěže mezi těmito dvěma bloky. Určitým paradoxem maďarské politiky byly i mnohdy výraznější ekonomicky liberální přístupy levicově liberálního bloku, oproti maďarské pravici (Hloušek, Kopeček 2004:117-124).

Minimálně od roku 1998 maďarský stranický systém byl typický existencí silných politických stran a to v letech 2002 až 2010 jednoznačnou dominancí FIDESZ a MSZP ve stranickém systému nebo od roku 2010 jednoznačnou převahou samotného FIDESZ.

6. Analýza smíšených volebních systémů - Litva, Maďarsko

Při komparaci vlivu volebního systému na stranický systém v zemích se smíšeným volebním systémem (v tomto případě Litva a Maďarsko) je třeba si připomenout rozdíly, ve volebním systému, které obě tyto země používají.⁶

Litevský volební systém je založen na úplném oddělení obou složek (většinové i poměrné). Maďarský systém naopak především v poměrné části kombinuje i určitý vliv ze složky většinové. Oba systémy by se i přes určitou rozdílnost daly označit za Smíšené většinové systémy.⁷ Pro následující analýzu bude potřeba určit několik faktorů.

6.1. Většinová složka-dvoukolová hlasování

Prvním z těchto faktorů bude vliv většinové složky. V případě Litvy tvořila většinová složka systému 71(70) ze 141 obsazovaných mandátů, tedy polovina. V Maďarsku se jednalo o 176 z 386 mandátů, což bylo méně než v případě poměrné složky (i s kompenzačními mandáty případě litevské většinové složky voleb se taktéž používá dvoukolový volební systém (výjimkou jsou volby v roce 2000). V letech 2004 až 2012 vždy jen minimum kandidátů uspělo již v prvním kole voleb. Litevský systém dvoukolového hlasování by se dal označit jako silný, neboť do druhého kola postupují pouze dva nejúspěšnější kandidáti. Naopak maďarský systém by se dal označit za spíše silný a to díky tomu, že teoreticky umožňuje vstup do druhého kola voleb i více jak dvě subjektům. Je třeba ale připomenout, že v roce 2000 se v Litvě uskutečnily volby do většinové složky systému voleb dle systému relativní většiny (systém prvního v cíli) a tak mohou výstupy z tohoto roku být odlišné od ostatních voleb v Litvě.

Litevský případ je v mnoha ohledech sporný. Základní teze Sartoriho pravidla o fungování silných dvoukolových systémů na stranický systém zde platí v pouze omezené míře. V případě Litvy tento dvoukolový volební systém umožňuje ve většinové složce voleb zastoupení i velké řadě třetích stran, i když i tento termín není pro Litvu příliš vyhovující, neboť zde neexistuje nějaká silnější bipolarita. Tímto byly typické především výstupy z let 2000 až 2004 (v roce 2000 se však ve většinové složce voleb použil systém prvního v cíli). Na druhé straně je pravda, že například v devadesátých letech dvoukolový systém napomáhal

⁶ Výsledky voleb v Litvě a v Maďarsku od roku 1990 jsou k dohledání v příloze.

⁷ V případě Maďarska by se dal volební systém, používaný v letech 1990 až 2010 za Většinový smíšený systém s částečnou kompenzací

největší politické straně získat ve většinové složce systému voleb nadpoloviční většinu. Od roku 2008 je také možné pozorovat čím dál tím silnější pozice pravicové Vlastenecké unie-Litevských křesťanských demokratů (TS-LKD) a levicové Litevské sociálnědemokratické strany (LSDP). V roce 2008 získaly obě strany dohromady 42 ze 71 mandátů a v roce 2012 43 ze 71 mandátů. Obě strany tak zaznamenaly ve většinové složce výraznou nadreprezentaci a jejich výsledek silně posunul většinovou složku voleb k výrazně disproporcii

2008	strana	podíl hlasů	počet mandátů	podíl hlasů	index reprezentace
	TS-LKD	19,57%	27	38,03%	1,94
	LSDP	14,25%	15	21,13%	1,48
2012					
	TS-LKD	15,70%	20	28,57%	1,82
	LSDP	16,30%	23	32,86%	2,02

Tabulka č. 1 Nadreprezentace litevských stran LSDP a TS-LKD ve většinové složce ve volbách 2008 a 2012⁸

Potvrdí – li se i v příštích volbách silnější pozice těchto dvou stran na úkor ostatních, bude se moci hovořit o tom, že v Litvě dochází alespoň ve většinové složce voleb k výraznějšímu směřování k bipolarizaci. Nelze však pominout ani spolupráci těchto stran s dalšími litevskými politickými subjekty (již zmíněná spolupráce LSDP se Stranou práce a stranou Pořádek a spravedlnost v roce 2012). Je možné, že většinová složka ovlivní v budoucnu i směřování Litvy k větší stranické bipolaritě. Přesto však litevský stranický systém není možné označit za bipartistický (jsou zde jenom určité možné náznaky v případě většinové složky).

Maďarská většinová složka voleb se dá označit za spíše silnou (dle Sartoriho dělení volebních systémů na silné a slabé). Tato složka však vykazuje výrazně většinové tendence oproti většinové složce litevské. Maďarská většinová složka výrazně napomáhá k úspěchům vítězné straně ve většinové složce voleb. Ve všech volbách od roku 1990 získala vítězná strana v této složce nadpoloviční většinu mandátů, které na tuto složku připadaly. V letech 1990, 1994 a 2010 byla nadreprezentace a celková dominance vítězné strany v této složce velmi vysoká, což ovlivnilo i celkovou disproporcionalitu celé této složky a i celého maďarského volebního systému (viz Další část této kapitoly). Naopak v případě, že systém tíhl více k bipartismu (léta 1998 až 2010) pozice dvou hlavních stran byly i v této složce vyváženější, a to i přes

⁸ U tabulek v této kapitole jsou pro výpočty použita data, která jsou uvedena v příloze.

nadpoloviční zisk vítězné strany. Lze tedy říct, že zatímco v období, kdy v jednomandátových obvodech nejsilnější strany neměly výrazné konkurenty, dokázaly zde výrazně uspět, jako to bylo v letech 1990, 1994 a v roce 2010, v případě, že v jednomandátových obvodech měly výraznější konkurenci (léta 1998, 2002 a 2010) byly pozice nejsilnější stran slabší a systém tak vykazoval tendence k bipolární soutěži mezi konzervativním blokem vedeným stranou FIDESZ a levostředovým blokem, který tvořilo MSZP doplněné o liberální SZDSZ. Někdy docházelo i ke společné podpoře kandidátů v jednomandátových obvodech, například v 2006 bylo podpořeno několik úspěšných kandidátů v jednomandátových obvodech společně MSZP a SZDSZ (Ipu 2006).

volby	strana	poměr hlasů	počet mandátů	poměr mandátů	index reprezentace
1990	MDF	23,90%	114	64,77%	2,71
1994	MSZP	31,30%	149	84,66%	2,70
1998	FIDESZ	29,80%	90	51,14%	1,72
2002	FIDESZ-MDF	39,40%	95	53,98%	1,37
2006	MSZP	40,30%	98	55,68%	1,38
2010	FIDESZ-KDNP	53,60%	173	98,30%	1,83

Tabulka č. 2: Zisky nejsilnějších stran ve Většinové složce voleb v Maďarsku (1990-2010), (Šedo 2007:138-140), (Electoralresources 2010)

Maďarský systém silně omezuje především reprezentaci antisystémových stran. Jak případ MIÉP v roce 1998, tak případ JOBBIK v roce 2010, ukazuje neschopnost těchto politických subjektů se díky dvoukolovému hlasování získat mandáty v této složce systému (na druhé straně je případ voleb v roce 2010 v mnoha případech naprosto specifický). Podobně je to i v případě určité dohody o vyloučení, jako to bylo v případě MSZP ve volbách v roce 1990.⁹ Naopak v případě tzv. třetích stran se zde v mnoha případech potvrzují Sartoriho pravidla. Především ty menší politické strany, které jsou schopny spolupracovat s většími hráči, mají naději v této složce získat i více mandátů. To se projevovalo při vzájemné spolupráci konzervativních stran MDF, KGP a KDNP v letech 1990 a FIDESZ, FKGP a MDF v roce 1998. Spolupráci mezi politickými stranami pro druhé kolo lze nalézt i v případě Litvy (například volby v roce 2012).

Při vzájemné komparaci je tak vidět několik rozdílů mezi litevskou a maďarskou většinovou složkou systému. Většinová složka v Litvě velmi slabě reguluje počet stran, které díky ní vstupuje do litevského Seimasu. Naopak, často je počet politických stran, které se dostanou do Seimasu díky většinové složce vyšší, než počet politických stran, které se do Seimasu

⁹ Ve většinové složce voleb v roce 1990 získala MSZP 10,7 % hlasů, ale pouze 1 mandát z 176 mandátů (tj. 0,57 % mandátů určených pro většinovou složku), viz. Výsledky voleb v Maďarsku v roce 1990 v Příloze.

dostanou díky poměrné složce. Maďarská většinová složka systému voleb počet stran naopak reguluje. Maďarský systém také výrazněji směřuje buď k bipolární soutěži, nebo výrazně nadreprezentuje vítěznou politickou stranu (v některých případech až extrémní výsledek v roce 2010). U Litevského případu jsou celkové výstupy nejednoznačné. Objevuje se zde jak nadreprezentace pro vítězné politické strany z devadesátých let, tak i směřování k nadreprezetaci pro dvě hlavní politické strany z let 2008 a 2012. Výsledky z let 2000 nejsou pro práci příliš validní, neboť se odehrály podle odlišného volebního systému a výstupy z voleb 2004 jsou nejméně zhodnotitelné pro svou velkou nejednoznačnost. Litevská většinová složka systému voleb umožňuje vstup i malým politickým subjektům do litevského parlamentu, zatímco v maďarském případě se s tímto faktem setkat pouze ve značně omezené míře.¹⁰ Na druhou stranu i Litva vykazuje v případě většinové složky voleb ve většině případů větší sklony k nadreprezentaci větších politických stran, když výrazně omezenější, než je to v maďarském případě.

rok voleb	vítězná strana	podíl hlasů	Počet mandátů	podíl mandátů	index deformace
1992	LDDP	34,86%	37	52,11%	1,49
1996	TS-LK	28,65%	37	55,22%	1,93
2008	TS-LKD	19,57%	27	38,03%	1,94
2012	LSDP	16,30%	23	32,39%	2,02

Tabulka č. 3: Volební zisky největších politických stran ve většinové složce voleb v Litvě.

Uvedení těchto výsledků z těchto voleb dokazuje vysokou nadreprezetaci vítězných politických stran ve většinové složce voleb.

Podobně se jen výjimečně objevují nezávislí kandidáti v obou zemích, i když v případě Maďarska je to ještě méně než v případě Litvy. V případě Maďarska se úspěch nezávislých kandidátů objevuje jenom výjimečně.

6.1.1. Disproporcionalita obou systémů dle Loosemoreova-Hanbyho indexu

Pokud by se obě většinové složky systému voleb komparovaly dle jejich proporcionality při použité Loosemoreova-Hanbyho indexu došlo by se k následujícím datům. Obecně se dá říct, že disproporcionalita maďarské většinové složky voleb je vyšší, než je to v případě Litvy. Jak již bylo v případě Litvy zmíněno, v posledních dvou volbách dochází k posilování pozic LSDP a TS-LKD ve většinové složce a tento výsledek začíná výrazněji deformovat celkovou proporcionalitu systému. Maďarský případ ukazuje pozoruhodné výsledky u voleb v letech 1994 a 2010, kdy se hodnoty disproporcionality většinové složky voleb v Maďarsku

¹⁰ V maďarském případě zhruba od roku 1998 často závisí případný úspěch malé strany pro získání mandátů ve většinové složce voleb na spolupráci s větším politickým partnerem.

vykazovaly výrazně disproporcionální výstupy maďarské většinové složky voleb. Jednalo se o případy, kdy určitá strana dominovala nad ostatními stranami. Jak už bylo zmíněno, volby, kdy v Maďarsku došlo k vyrovnanějším bipolárním soubojům (volby 2002 a 2006) směřoval i k nižší disproporcionálnosti většinové složky voleb.

Litva		Maďarsko	
1992	19,05	1990	32,68
1996	27,43	1994	53,36
2000	22,65	1998	32,58
2004	14,37	2002	18,40
2008	27,53	2006	15,86
2012	30,67	2010	44,70

Tabulka č.4: Disproporcionálnost dle Losemoorova-Hanbyho indexu-Většinová složka(vlastní výpočet)

6.2.Poměrná složka

Pro následnou analýzu vlivů poměrné složky volebního systému se použije klasifikace dle třech hlavních proměnných poměrných volebních systémů a to velikost volebního obvodu, volební formule a volební klauzule. Vzhledem k tomu, že obě země nepoužívají v této složce voleb druhé skrutinium (i když tzv. maďarská kompenzační kandidátka se tomuto částečně blíží), tak tato čtvrtá proměnná poměrných listinných systémů do této analýzy nebude připuštěna.

6.2.1. Velikost volebního obvodu a volební formule

Litva používá od roku 1992 v poměrné složce systému voleb jeden celostátní obvod. Maďarsko využívalo 20 nestejně velkých volebních obvodů. Volební obvody v poměrné složce voleb byly v Maďarsku využívány podle hranic maďarských žup. Na Budapešť například v roce 2010 připadlo 27 poslaneckých mandátů a na Pešť 13 poslaneckých mandátů, ale ve většině volebních obvodů se počet mandátů pohyboval mezi 4 a 6 poslaneckými mandáty na obvod (14 z 20 volebních obvodů mělo mandáty v tomto rozmezí). (Valasztas 2010).

Litva používá ve svém jediném celostátním obvodu Hareovu kvótu. Maďarsko používá pro poměrnou složku voleb Hagenbach-Bischoffovu kvótu. Jak již bylo zmíněno, Hareova kvóta vytváří výrazně proporční výsledky, které ve svých výstupech jsou spíše v neprospěch velkých politických subjektů. V případě Hagenbach-Bischoffovy kvóty se zde objevuje nižší proporcionalita, než je to v případě Hareovy kvóty.

Při komparaci výstupů poměrné složky v obou zemích, je možné sledovat, že Litva vykazuje výrazně proporčnější výsledky pro ty politické strany, které se dostaly do parlamentu. To je způsobeno hlavně kombinací Hareovy kvóty a jednoho volebního obvodu. Jediným deformátorem je volební klauzule, jejíž vliv bude ukázán dále.(a to pouze k celkové proporcionalitě poměrné složky) Maďarsko se od Litvy odlišuje především tím, že maďarská poměrná složka výrazněji napomáhá velkým a středně velkým stranám, zatímco malé politické strany jsou znevýhodněny. Hlavním indikátorem deformace je nestejná velikost volebních obvodů, neboť malé politické strany jsou kvůli faktu, že většina volebních obvodů má do 6 mandátů, silně znevýhodněny a mají šanci získat mandát pouze v největších maďarských volebních obvodech (volební obvody Budapešť a Pešť, kde v několika posledních volbách získaly malé politické strany mandáty), (Valasztás 2010).

6.2.2. Volební klauzule

V případě celkové proporcionality poměrné složky hraje důležitost i výše volební klauzule a počet propadlých hlasů (ten se v případě Litvy od roku 1992 do roku 2012 pohybuje od 33 % do 9 %). Například v roce 1996 v poměrné složce došlo k výrazné nadreprezentaci všech politických stran, což bylo způsobeno až třetinou propadlých hlasů. Celkově působí pětiprocentní volební klauzule v poměrné složce jako regulátor stranického systému, neboť velkému množství politických subjektů zabraňuje vstup do litevského Seimasu díky této složce volebního systému.

Vliv omezovací klauzule na stranický systém byl v Maďarsku značně slabší než v případě Litvy. Od roku 1990 do roku 2002 se počet propadlých hlasů pohyboval mezi 10 % až 15 % a od roku 2006 počet propadlých hlasů klesl pod 5 %. Hlavním „deformátorem“ proporcionality v poměrné složce zůstává v Maďarsku velký počet malých volebních obvodů.

6.2.3. Kompenzační kandidátka-Maďarsko

Disproporčnost maďarského volebního systému, kterou v menší míře vytváří už poměrná složka, a ještě více zvyšuje jeho většinová složka, alespoň částečně kompenzuje tzv. Národní kandidátka. Započítávání mandátů z této národní kandidátky výrazněji napomáhá pozici malých politických stran. V případě neexistence této národní kandidátky (maďarský volební systém by v tom případě fungoval jako klasický případ smíšeného systému navrstvení, podobně jako Litva), by vytvářel výrazně většinové výsledky.(pouze v případě voleb v roce 1998 by vítězná politická strana nezískala nadpoloviční počet mandátů) a naopak by docházelo k velmi výrazné podreprezentaci, až marginalizaci malých politických parlamentních stran.

		skutečný výsl.	%	počet. mandátů celkově	bez komp. mandt.	%	celkový počet mandátů
1990	MDF	164	42,49%	386	154	52,03%	296
1994	MZP	209	54,15%	386	202	67,11%	301
1998	FIDESZ	148	38,34%	386	138	45,39%	304
2002	MSZP	178	46,11%	386	147	46,52%	316
	FIDESZ	188	48,70%	386	162	51,27%	316
2006	MSZP	186	48,19%	386	169	52,48%	322
2010	FIDESZ-KDNP	263	68,13%	386	260	80,75%	322

Tabulka č.5: Hypotetický model ukazující zisky nejsilnějších politických stran v maďarských volbách v letech 1990-2010(v případě voleb v roce 2002 jsou uvedeny dvě nejsilnější strany), při nezapočítání kompenzační složky. Je třeba ale upozornit na značně proměnlivý celkový počet mandátů. (To je způsobeno různým počtem mandátů udělovaných v rámci kompenzační kandidátky)

6.2.4. Proporcionalita systémů-poměrná složka

Při komparaci hodnot disproporce této složky dle Loosemorova-Hanbyho indexu¹¹ je možné sledovat, že ve většině případů byla celková disproporcionalita této složky větší v litevském, než v maďarském případě. Tento fakt byl způsoben především velkým propadlým počtem hlasů v případě Litvy. Disproporcionalita maďarské poměrné složky voleb je způsobena především mírnou nadreprezentací velkých a středně velkých stran na úkor menších politických subjekt, což je způsobeno velkým počtem malých volebních obvodů, které znevýhodňují malé politické strany na úkor velkých a středně velkých.

Litva		propadlé hlasy	Maďarsko	
1992	14,06	14,05%	1990	18,13
1996	32,61	32,52%	1994	17,11
2000	23,41	23,41%	1998	18,02
2004	9	9,01%	2002	14,03
2008	20,73	20,73%	2006	10,65
2012	16,65	17,03%	2010	8

Tabulka č.6: Disproporcionalita dle Losemorova-Hanbyho indexu-Poměrná složka (vlastní výpočet)

6.3. Shrnutí

Litva od devadesátých let vykazovala určitou zvláštnost, která je v rozporu s tím ,co se očekává od smíšených volebních systémů, ale je poměrně typická pro smíšené volební

¹¹ V případě Maďarska jsou zde započítávaná samotná poměrná složka, bez započítání hodnot ze složky kompenzační.

systemy v postkomunistických zemích. Počet stran, které se díky většinové složce dostaly do litevského Seimasu byl vyšší než v případě složky poměrné. V roce 1996 se jednalo například až o 15 politických subjektů, které díky většinové složce zasedly v parlamentu. (dále ještě zvolení nezávislí kandidáti). Přesto, ale od roku 2004 dochází k vyrovnávání počtu politických stran mezi oběma složkami voleb.

Maďarský případ je odlišný. Tradičně počet politických stran, které se díky většinové složce dostaly do maďarského parlamentu, je nižší nebo stejný jako v poměrné složce.

Při komparaci výsledků Losemorova-Hanbyho indexu v obou složkách lze ukázat především na fakt, že v litevském případě je disproporcionalita u obou složek často až vyrovnaná. Objevovaly se zde i případy, kdy celková disproporcionalita poměrné složky byla vyšší než celková disproporcionalita většinové složky. V případě Maďarska jsou často hodnoty celkové disproporcionality většinové složky výrazně vyšší než v případě složky poměrné. Ovšem v období, kdy, jak již bylo upozorněno, ve většinové složce docházelo k vyrovnanému soupeření dvou hlavních alternativ, i zde docházelo k nižším hodnotám disproporcionality. Lze tedy říci, že v obou zemích je disproporcionalita vyšší v případě většinové složky (určité výjimky u Litvy) a samotné hodnoty jsou ovlivněny již výše uvedenými faktory.

Litva	Pom.slož.LHI	Větš.slož.LHI	Maďarsko	Pom.slož.LHI	Vět.slož.LHI
1992	14,06	19,05	1990	18,13	32,68
1996	32,61	27,43	1994	17,11	53,36
2000	23,41	22,65	1998	18,02	32,58
2004	9	14,37	2002	14,03	18,4
2008	20,73	27,53	2006	10,65	15,86
2012	16,65	30,67	2010	8	44,7

Tabulka č. 7: Srovnání výsledků proporcionality většinové a poměrné složky v případě Litvy a Maďarska

Při použití Shugartovy a Wattenbergovy teorie o vlivu smíšených volebních systémů na oba zmíněné případy se zde objevují problémy. V obou zemích existují varianty Smíšeného většinového systémů (MMM). Maďarský případ vytváří prostředí jasně směřující k většinovým výsledkům (v případě neexistence Kompenzační kandidátky by šlo jednoznačně o systém s většinovými výstupy)¹². Litevský případ je odlišný. V letech 1992 a 1996 šlo o systém, který vykazoval určité většinové výstupy ve formě zisků nejsilnější politické strany

¹² S výjimkou voleb v roce 1998 by všechny každá vítězná strana získala přes 50 % a v roce 2002 by pravděpodobně získala nadpoloviční většinu hlasů pravostředová koalice FIDESZ-MPSZ a MDF.

ve volbách. Od roku 2000 je ovšem už tento rys značně složitější. Ve volbách v roce 2004 nelze vyvodit výraznější sklony ani k větší či menší proporcionalitě. Od roku 2008 lze vidět pouze mírné sklony k výraznějším úspěchům pravicové TS-LKD a levicové LSDP ve většinové složce voleb.

Podobně i Sartoriho teorie o vlivu volebních systémů na stranické systémy by se minimálně v letech 1998 až 2010 daly použít na Maďarsko. Zde existovala jak silná stranická strukturace, tak i volební systém by se dal označit za silný. Systém tak vykazoval jasně reduktivní znaky a koncentraci ke dvěma hlavním politickým stranám (a k nim „přidruženým“ politickým subjektům). Při posuzování platnosti Sartoriho teorií v maďarském případě, především v letech 2002 až 2010, je třeba zmínit neexistenci nějaké výrazněji odolávající národnostní, nebo nějak jinak definované skupiny, což může při rostoucí polarizaci vést k jednomu z důvodů, proč maďarský stranický systém směřoval v této době k bipartismu.

Naopak u Litvy je to mnohem složitější. Litevský stranický systém je strukturován daleko slaběji, než je to v případě Maďarska a také je výrazně proměnlivější a nestabilnější. Neexistence silnější polarizace (případně i přítomnost více konfliktních linií) a je také jedním z důvodů proč v Litvě na rozdíl od Maďarska nedošlo ke vzniku systému, který by skutečně v obou složkách směřoval k bipartismu.¹³

Zatímco v případě Maďarska je vliv volebního systému na stranický systém poměrně znatelný (sklony k bipolaritě, nebo k systému dominantní strany jsou zde poměrně zřetelné, v případě Litvy je tento vliv daleko slabší a také proměnlivější. Zatímco v devadesátých letech dokázala většinová složka v Litvě zajistit vítězně straně i nadpoloviční počet mandátů v Seimasu, později se i většinová složka systému chovala výrazně proporněji než by to se to od ní očekávalo a to i ve volbách v roce 2000, kdy byl této složce použit klasický Systém prvního v cíli, a výsledky zde nenaznačovaly sklony k většinovým výstupům. Pouze v minulých dvou volbách se zde objevuje pomalý posun k posilování úlohy dvou hlavních politických stran, v jejichž prospěch padá i stoupající disproportionality této složky litevského stranického systému.

Maďarský volební systém v letech 1990 až 2010 se výrazným způsobem podílel na formování maďarského stranického systému. Především jeho většinová složka měla velký vliv na

¹³ Diskutabilní je i vliv strany zastupující litevské Poláky na nemožnosti vzniku bipolární soutěže, neboť tento subjekt byl většinou reprezentován je skrze mandáty z většinové složky.

postupném se vytváření systému s velmi silnými bipartistickými (bipolárními) sklony. Sklonům k bipolaritě napomohla i vzájemná spolupráce politických stran, která byla zapříčiněna vyjednáváním pro druhé kolo voleb u většinové složky. K silné pozici dvou hlavních stran také napomáhaly výrazně většinové tendence obou složek a pouze již zmíněná kompenzační listina, alespoň částečně kompenzovala výrazně většinové a disproporční výsledky voleb.

Vliv volebního systému na formátování stranického systému v Maďarsku byl však pouze částečný a existovaly i jiné vlivy, které formovaly stranický systém v Maďarsku (např. polarizace maďarské společnosti a z toho vyplývající volební chování).

Litevský systém v devadesátých letech měl sklony vytvářet stranický systém s dominantní stranou (ovšem jen v rámci jednoho období). Od roku 2000 vytvářel multipartistický systém bez dominující strany a ani bipartistické sklony od roku 2008 ve většinové složce voleb zatím nevedou k náznakům směřování současného litevského multipartistického systému bez dominující straně k nějaké výraznější změně. Je třeba ale říct, že se zde objevuje určitá podobnost s Maďarskem v případě vyjednávání podpory pro druhé kolo ve většinové složce mezi jednotlivými politickými stranami. Maďarský případ tak více splňuje očekávání splněná s klasickými teoriemi o vlivu volebních systémů na stranické systémy, než je to v případě Litvy.

Je však třeba podotknout, že volební systém byl v obou případech pouze jedním z určujících faktorů při tvorbě stranických systémů v obou zemích a i zdejší volební systémy byly ovlivňovány řadou dalších proměnných (např. voličské chování).

7. Závěr

Práce byla zaměřena na výzkum vlivu volebních systémů na stranické systémy ve dvou postkomunistických zemích (Litvě a Maďarsku), které používají smíšený volební systém.

V části věnované většinové složce voleb v obou zemích bylo zjištěno, že zatímco v maďarském případě tato složka výrazně napomáhá a nadreprezentuje vítěznou politickou stranu (k výraznější rovnováze dochází pouze v případě, že proti sobě stojí dvě zhruba stejně silné alternativy), litevská většinová složka voleb vykazuje v průběhu zhruba dvaceti let rozdílné výsledky.

V případě zkoumání poměrné složky voleb byl sledován vliv velikosti volebního obvodu, volební formule a výšky volební klauzule. S ohledem na to, že ani v Litvě, ani v Maďarsku se nepoužívají další skrutinia, tento čtvrtý indikátor listinných poměrných systémů nebyl do této analýzy zahrnut. Maďarská poměrná složka vykazovala disproporcionalitu směřující ve prospěch velkých a středně velkých politických stran (a v neprospěch malých politických stran), což bylo způsobeno velkým počtem malých volebních obvodů. Litevská poměrná složka byla na rozdíl od maďarské výrazně proporcíjnější, což bylo způsobeno především kombinací jednoho volebního obvodu a používané volební kvóty. Pouze vysoký počet propadlých hlasů způsoboval často i výraznou nadreprezentaci parlamentních politických stran. V závěru této části komparativní analýzy byl poté zdůrazněn fakt, že tzv. kompenzační kandidátka alespoň částečně neutralizuje výrazně většinové výsledky voleb v Maďarsku. K této poznámce bylo i doplněno, jak výrazně by se lišil výsledek pro vítězné politické strany, pokud by nebyla použita kompenzační kandidátka.

U obou složek se práce zaměřovala i na určení celkové disproporcionality každé ze složek systému dle Lossemorova-Hanbyho indexu. Index potvrdil závěry plynoucí z analýzy obou složek v obou zemích.

Závěrem analytické části bylo zdůrazněno, že zatímco maďarský případ vykazuje jednoznačně výstupy směřující k většinovým výsledkům a který v mnohém splňuje teorie vytyčené Shugartem a Wattenbergem o vlivu smíšených volebních systémů na stranické systémy¹⁴, litevský případ, jak již bylo zdůrazněno, je odlišný. Zde lze nalézt jak výraznou nadreprezentaci vítězné strany (především ve většinové složce) v devadesátých letech, tak i

¹⁴ Je třeba doplnit, že maďarský volební systém vedl v případě jedné silnější politické strany, tato strana získává v daném volebním období dominantnější postavení nad ostatními parlamentními stranami, zatímco pokud existuje k této straně zhruba stejně silná politická strana, systém směřuje k bipartismu.

nepříliš jasné výstupy z let 2000 a 2004. K volbám v roce 2000 lze ještě připomenout, že se konaly ve většinové složce na základě Systému prvního v cíli. Teprve od roku 2008 lze alespoň ve většinové složce litevského volebního systému pozorovat určitý náběh na prosazování levicové LSDP a pravicové TS-LKD, i když zatím nelze mluvit o žádném pevnějším směřování k bipartismu.

Maďarsko tak v mnoha případech (nadprezetace vítězné strany, spolupráce stran před druhým kolem ve většinové složce), splňuje mnohé z teorií o vlivu volebních systémů na systémy stranické. Celkové výstupy Litvy jsou méně zřejmé než je to v maďarském případě a je to spíše na dalším vývoji litevském politiky, jestli dojde k navýšení většinových výstupu voleb a popřípadě i k vytvoření bipolární soutěže, nebo stav zůstane na současném, ne příliš jasném stavu.

8. Použité zdroje

8.1. Použitá literatura

CABADA, Ladislav, KUBÁT, Michal a kol., 2007, Úvod do studia politické vědy, Plzeň, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

CABADA, Ladislav, ŽENÍŠEK, Marek, 2003, Smíšené volební systémy, Dobrá Voda u Pelhřimova, Nakladatelství Aleš Čeněk.

DUVERGER, Maurice, 1959, Political Parties, Their organisation and activity in the modern state, London, Methuen & Co.

DANČÁK, Břetislav, 1999, Litevská republika, In. Pobaltí v transformaci: Politický vývoj Estonska, Litvy a Lotyšska, Ed. Břetislav Dančák, Masarykova univerzita v Brně: Mezinárodní politologický ústav, Brno.

FIALA, Petr, 2004, Kritická interpretace „zákonů“ o vlivu volebních systémů na stranické systémy, In. Volební a stranické systémy, ČR v mezinárodním srovnání, Ed. Miroslav Novák, Tomáš Lebeda a kol., Dobrá Voda u Pelhřimova, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, str. 51-65.

HAVLÍK, Vratislav, 2011, Maďarsko, In. Koaliční vládnutí ve střední Evropě, Ed. Stanislav Balík, Vlastimil HAVLÍK a kol., Brno, Masarykova Univerzita, Mezinárodní politologický ústav, str. 91-119.

HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír, 2004, Konfliktní demokracie, Moderní masová politika ve střední Evropě, Brno, Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav.

HLOUŠEK, Vít, 2005: Maďarsko, In. Politické strany moderní Evropy, Ed. Maxmilán Strmiska, Vít Hloušek, Lubomír Kopeček, Roman Chytilík, Praha, Portál, 480-495.

HLOUŠEK, Vít, 2005, Litva, In. Politické strany moderní Evropy, Analýza stranicko-politických systémů, Ed. Maxmilán Strmiska, Vít Hloušek, Lubomír Kopeček, Roman Chytilík, Praha, Portál, str. 553-571.

HAVLÍK, Vratislav, 2012, maďarský volební systém jako záruka stability vlád?, Politics in Central Europe č.8, str. 7-21, Praha, The Journal of central Europe Political Science Association.

CHYTILEK, Roman, 2005: Podněty a výsledky. Volební a stranické systémy v evropských zemích. In. Politické strany moderní Evropy, Ed. Maxmilián Strmiska, Vít Hloušek, Lubomír Kopeček, Roman Chytilék. Praha, Portál, str. 603-651.

CHYTILEK, Roman, ŠEDO, Jakub, LEBEDA, Tomáš, ČALOUK, Dalibor, 2009, Volební systémy, Praha, Portál.

KONTLER, László, 2008, Dějiny Maďarska, Praha, Nakladatelství Lidové noviny.

LEBEDA, Tomáš, 2008, Volební systémy poměrného zastoupení, Mechanismy, proporcionality a politické konsekvence, Praha, Karolinum.

MLEJNEK, Josef, 2004, Maďarský smíšený volební systém-inspirace pro Českou republiku?, In. Volební a stranické systémy, Ed. Miroslav Novák, Tomáš Lebeda, Dobrá Voda u Pelhřimova, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, str. 122-161.

ŘÍCHOVÁ, Blanka, 2002, Úvod do současné politologie, Srovnávací analýza demokratických politických systémů, Praha, Portál.

SARTORI, Giovanni, 2001, Srovnávací ústavní inženýrství, Zkoumání struktur, podnětů a výsledků, Praha, Sociologické nakladatelství.

ŠEDO, Jakub, 2007, Volební systémy postkomunistických zemí, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury.

ŠVEC, Luboš, 1996, Dějiny pobaltských zemí, Praha, Nakladatelství Lidové noviny.

ŽENÍŠEK, Marek, 2004, Typologie a výstupy smíšených volebních systémů, In. Volební a stranické systémy, Ed. Miroslav Novák, Tomáš lebeda, Dobrá voda u Pelhřimova, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, str. 44-51).

8.1. Internetové zdroje

LEBEDA, Tomáš, 2006, Proporcionalita volebních formulí poměrných systémů, In. Sociologický časopis, 5(42), str.883-912) (*sreview.soc.cas.cz/.../89e4e81a3f84ad859009ae7a8d4a8c31a3d379b9_6...*).

CHARVÁT, Jakub, 2010, Proporcionalita volebních systémů:měření, problémy, vlivy, In. Slovenská politologická revue, č.1, str. 2-38, (<http://spr.fsv.ucm.sk/archiv/2010/1/charvat.pdf>)

KLÍMA, Michal, 2003, Smíšený volební systémy, In. Politologický časopis, č.3, str. 213-230, (http://www.politologickyacasopis.cz/userfiles/file/1998/3/1998-3-1-Kl1_%C2_%B0ma-Sm_%C2_%B0_%C3_%81en_%C5_%BE_%20volebn_%C2_%B0_%20syst_%C4_%81m.pdf).

MLEJNEK, Josef, 2004, Litevské prezidentské a parlamentní volby, *RevuePolitika*, (cit. 2014-04-11), (<http://www.revuepolitika.cz/clanky/719/litevske-prezidentske-a-parlamentni-volby-2004>).

SAARTS, Tonis, 2011, Comparative Party System Analysis in Central and Eastern Europe: the Case of the Baltic States, In. *Studies Of Transition States and Societes*, 3(3), str. 83-104, (www.thu.ee/stss/wp.../11/stss_nov_2011_saarts.pdf).

SARDI, Tamas, 2010, Parliamentary Elections in Hungary-The results and political implications, In. *Cec-Government Relations*, ([http://www.cecgr.com/fileadmin/content/analyses/Parliamentary %20elections %20in %20Hungary %202010.pdf](http://www.cecgr.com/fileadmin/content/analyses/Parliamentary%20elections%20in%20Hungary%202010.pdf)).

VALTEROVÁ, Aneta, 2009, Parlametní volby v Litevské republice (Lithuanian parliamentary elections), In. *European Electoral Studies*, 4, str. 91-101, (ispo.fss.muni.cz/uploads/EVS/007/EVS_4_1_6.pdf).

Parlamentní volby na Litvě, 18. 05. 2001, (cit. 2014-04-11), (<http://www.amo.cz/publikace/parlamentni-volby-na-litve-2000.html>).

Klaus tvrdě narazil. Koudelku jako ústavního soudce senátoři odmítají, 25.4.2012, (cit. 2014-04-11), (http://zpravy.idnes.cz/koudelka-ustavni-soud-senat-1a/domaci.aspx?c=A120425112039_domaci_kop)

Lithuania's election (round two), Presidential rules, 29. 10. 2012, (cit. 2014-04-11), (<http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2012/10/lithuanias-election-round-two>)

Lithuania's Semi-Presidential Stand Off Reaches its Endgame, 27.11.2012, (cit. 2014-04-11), (<https://politicaldevelopments.wordpress.com/tag/lithuanian-election-2012/>)

Republic of Lithuania, Parliasmentary Elections 14 October 2012 OSCE/ODIHR Election Assessments Mission Report, 2013, Office for Democratic Institutions and Human Rights, (www.osce.org/odihr/elections/116359?download)

8.3. Internetové portály

Portál phephos adam-carr, 2008; 2012 (<http://psephos.adam-carr.net/countries/l/lithuania/>)

Portál Electoralresources, 2012, (cit. 2014-04-11), (<http://www.electionresources.org/>)

Portál IPU, 2006, (cit. 2014-04-11), (http://www.ipu.org/parline-e/reports/arc/2141_06.htm)

Portál Vrk, 2012, (cit. 2014-04-11), (<http://www.vrk.lt/balsavimo-rezultatai>)

Portál Valasztás, 2010, (cit. 2014-04-11), (http://valasztas.hu/hu/ogyv2014/455/455_0.html)

9. Použité zkratky

9.1 Litva

DK-Drasos Kelias-Cesta odvahy

DP-Darbo Partija-Strana práce

DP+J Darbo Partija+Jaunimas-Streana práce+Mládež

LCS-Lietuvos centro sąjunda-Litevský svaz středu

LDDP-Lietuvos demokratė darbo partija-Litevská demokratická strana práce

LDP-Lietuvijų demokratų partija-Litevská demokratická strana

LKDP-Lietuvos krikščionys demokratų partija

LLaS-Lietuvos laisvės lyga

LLeS(později LLRA)-Lietuvos lenkų rinkimų akcija-Svaz Poláků na Litvě(Později Volební akce Poláků na Litvě)

LLS-Lietuvos liberalų sąjunga-Litevská liberální unie

LTS-Lietuvijų tautininkų sąjunga-Litevský nacionalistický svaz

LRLS-Lietuvos Respublikos Liberalų Sąjūdis-Liberální hnutí Litevské republiky

LVZS-Lietuvos Valstiečių ir Žaliųjų Sąjunga-Litevský svaz zemědělců a zelených

LVLS-Lietuvos Valstiečių Liaudininkų Sąjunga-Litevský rolnický a lidový svaz

MKDP-Moderniųjų krikščionių demokratų sąjunga-Moderní křesťanskodemokratický svaz

NDP Naujosios demokratijos partija-Nová demokratická strana

NS-Naujoji sąjunga(socialliberalai)-Nová unie(sociální liberálové)

PTT-Partija Tvarka ir Teisingumas-Streana národního obrození

TS-LK-Tėvynės sąjunga-Lietuvos konservatoriai-Vlastenecká unie-Litevští konzervativci

TS-LKD Tėvynės sąjunga-Lietuvos Krikščionių Demokratai-Vlastenecká unie-Litevští křesťanští demokraté

UTT-Už Tvarka ir Teisinguma-Právo a pořádek

9.2 Maďarsko

FIDESZ-MPP Fiatal Demokraták Szövetsége, Svaz mladých demokratů-Maďarský občanský svaz

FKGP Független Kisgazdapárt, Nezávislá maloroľnícká strana

JOBBIK Jobbik Magyaroszágért Mozgalom, Hnutí za lepší Maďarsko

KDNP Kereszténydemokrata Néppárt, Křesťanskodemokratická lidová strana

LMP Lehet Más a Politika, Politika může být jiná

MDF Magyar Demokrata Forum, Maďarské demokratické fórum

MIÉP Magyar Igazság és Élet Pártja, Maďarská strana pravdy a života

MSZP Magyar Szocialista Párt, Maďarská socialistická strana

SZDSZ Szabad Demokraták Szovetsege, Svaz svobodných demokratů

10. Přílohy

10.1. Výsledky voleb v Maďarsku 1990-2010

	Vět.slož.			Pom.slož.			Nár.kan.	
MDF	23,90%	114	2,71	24,70%	1,35	40	10	164
SZDSZ	21,80%	35	0,97	21,40%	1,32	34	23	92
MSZP	10,70%	1	0,59	10,90%	1,14	14	18	33
FKGP	10,20%	11	0,06	11,70%	1,07	16	17	21
KDNP	5,80%	3	0,24	6,50%	0,75	8	10	21
FIDESZ	4,80%	1	0,29	9%	1,03	8	12	21
ostatní		11	0,35					11

Tabulka č. 8: Maďarské volby 1990 (Šedo 2007:138)

	Větš.slož.			Pom.slož.		Nár.kand.		
MSZP	31,30%	149	2,71	33%	53	1,28	7	209
SZDSZ	18,60%	16	0,49	19,70%	28	1,13	25	69
MDF	12%	5	0,24	11,70%	18	1,23	15	38
FKGP	7,90%	1	0,07	8,80%	14	1,27	11	26
FIDESZ	7,70%		0	7%	7	0,57	13	20
KDNP	7,40%	3	0,23	7%	5	0,8	14	22
ostatní		2						2

Tabulka č. 9: Maďarské volby 1994 (Šedo 2007:139)

	Větš.slož.			Pom.slož.		Nár.kan.		
FIDESZ	29,80%	90	2,39	28,20%	48	0,27	10	148
MSZP	26%	54	1,03	32,20%	50	1,19	30	134
FKGP	13,30%	12	0,51	13,80%	22	1,31	14	48
SZDSZ	10,20%	2	0,11	7,90%	5	0,51	17	24
MIÉP	5,60%		0	5,50%	3	0,43	11	14
MDF	3,10%	17	1,26	3,10%		0		17
ostatní		1						1

Tabulka č. 10: Maďarské volby 1998 (Šedo 2007:140)

	Větš.slož.			Pom.slož.		Nár.kand.		
MSZP	40,50%	78	1,37	42,10%	69	1,17	31	178
FIDESZ-MDF	39,40%	95	1,09	41,10%	67	1,17	26	188
SZDSZ	6,80%	3	0,25	5,60%	4	0,51	13	19
ostatní								1

Tabulka č. 11: Maďarské volby 2002 (Šedo 2007:140)

	Větš.slož.			Pom.slož.			Nár.kand.	
MSZP	40,30%	98	1,38	43,20%	71	13	27	186
FIDESZ-KDNP	42%	68	0,92	42%	69	1,12	17	164
SZDSZ	6,30%	3	0,27	6,50%	4	0,42	11	18
MDF	4,40%	0		5%	2	0,27	9	11
ostatní		7	1,19					7

Tabulka č. 12: Maďarské volby 2006 (Šedo 2007:140)

	Větš.slož.			Pom.slož.			Nár.kand.	
FIDESZ-KDNP	53,60%	173	1,83	52,73%	87	1,13	3	263
MSZP	21,30%	2	0,05	19,30%	28	0,99	29	59
JOBBIK	16,30%	0		16,67%	26	1,07	21	47
LMP	7,50%	0		7,48%	5	0,46	11	16
ostatní		1						1

Tabulka č. 13: Maďarské volby 2010 (Portál election resources 2010)

10.2. Výsledky voleb v Litvě 1992-2012

Větš.slož.				Pom.slož.			Celkem
LDDP	34,86%	37	1,49	43,98%	36	1,17	73
S	18,53%	13	0,98	21,17%	17	1,15	30
LKDP	12,05%	8	0,94	12,61%	10	1,13	18
LSDP	9,02%	3	0,47	6,05%	5	1,18	8
KDS	1,32%	1	1,07	3,55%			1
LCS	2,48%	2	1,14	2,52%			2
LLeS	1,91%	2	1,48	2,14%	2	1,34	4
LTS/NP	5,17%	4	1,09	1,99%			4
Ostatní		1					1

Tabulka č. 14: Litevské volby 1992 (Šedo 2007:171)

Větš.slož.				Pom.slož.			
TS-LK	28,65%	37	1,93	31,43%	33	1,5	70
LKDP	13,24%	5	0,56	10,43%	11	1,51	16
LDDP	11,12%	2	0,27	10,01%	10	1,43	12
LCS	6,81%	4	0,88	8,67%	9	1,48	13
LSDP	7,28%	5	1,02	6,94%	7	1,44	12
LNPJ	1,68%	1	0,89	4,01%			1
LMP	2,78%	1	0,54	3,86%			1
KDS	1,58%	1	0,94	3,24%			1
LLRA	2,78%	1	0,54	3,13%			1
LDP/LTS	3,81%	3	1,18	2,20%			3
LLS	2,65%	1	0,56	1,93%			1
LVP	2,22%	1	0,67	1,75%			1
LPKTS	1,89%	1	0,79	1,57%			1
Ostatní		4					4

Tabulka č. 15: Litevské volby 1996 (Šedo 2007:171)

Větš.slož.				Pom.slož.			
SDK	20,05%	23	1,62	31,08%	28	1,29	51
NS-SL	15,41%	11	1,01	19,64%	18	1,31	29
LLS	15,65%	18	1,62	17,25%	16	1,33	34
TS-LK	7,14%	1	0,2	8,62%	8	1,33	9
KDS	2,27%	1	0,62	4,19%			1
LVP	6,61%	4	0,85	4,08%			4
LKDP	4,76%	2	0,59	3,07%			2
NKS	2,01%	1	0,7	2,87%			1
LCS	6,13%	2	0,46	2,86%			2
LLRA	2,75%	2	1,03	1,95%			2
LLaS	1,58%	1	0,89	1,27%			1
LNPJL	1,14%	1	1,24	1,15%			1
MKDS	1,22%	1	1,16				1
Ostatní		3					

Tabulka č. 16: Litevské volby 2000 (Šedo 2007:172)

Větš.slož.				Pom.slož.			
DP	21,64%	17	1,11	28,44%	22	1,11	39
LSDP/NS-SL	17,62%	15	1,2	20,65%	16	1,11	31
TS-LK	14,41%	14	1,37	14,75%	11	1,07	25
LDP/LLS	8,07%	1	0,17	11,36%	9	1,13	10
LCS	12,07%	11	1,27	9,19%	7	1,09	18
LVP/NDP	7,59%	5	0,92	6,60%	5	1,08	10
LLRA	3,60%	2	0,78	3,79%			2
Ostatní		6					6

Tabulka č. 17: Litevské volby 2004 (Šedo 2007:172)

Větš.slož.				Pom.slož.			
TS-LKD	19,57%	27	1,94	19,72%	18	1,3	45
LSDP	14,25%	15	1,48	11,72%	10	1,22	25
LCS	7,70%	3	0,55	5,34%	5	1,34	8
PTT	9,50%	3	0,44	15,09%	13	1,23	16
LRLS	6,25%	6	1,35	5,73%	5	1,25	11
LVLS	5,24%	3	0,81	3,73%			3
DP+J	7,51%	2	0,38	8,99%	8	1,27	10
UTT	12,02%	4	0,47	12,68%	11	1,24	15
NS-LS	4,40%	1	0,32	3,64%			1
LLRA	5,00%	3	0,85	4,79%			3
Ostatní	8,56%	4	0,66				

Tabulka č. 18: Litevské volby 2008(VRK 2008); (Adam-Carr 2008); výsledky ve většinové části zkonstruovány na základě vlastních výpočtů z <http://psephos.adam-carr.net/countries/l/lithuania/>

Větš.slož.				Pom.slož.			
DP	15,90%	12	1,08	19,82%	17	1,23	29
LSDP	16,30%	23	2,02	18,37%	15	1,17	38
TS-LKD	15,70%	20	1,82	15,08%	13	1,23	33
UTT	7,70%	5	0,93	7,31%	6	1,17	11
LRLS	6,90%	3	0,62	8,57%	7	1,17	10
LLRA	5,50%	3	0,78	5,83%	5	1,23	8
DK	6,50%			7,99%	7	1,25	7
LVZS	4,50%	1	0,32	3,88%			1
LCS	4,30%			2,06%			
Ostatní		3	1,16				3

Tabulka č. 19: Litevské volby 2012 (Electoral resources 2012); (VRK 2012)